

ΕΣΤΙΑ

Παύλος
Π.
Στ.
ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

1878

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6.—ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΛΑΥΡΕΙΟΥ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας, 'Οδός Σαβίου, 6

1878

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ.

Τόμος Πέμπτος

Λυδροφορὴ ἱστορία Ἑν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰαννουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἰσχύοντες Ἐπιτοκίον τῆς Διοικήσεως: Ὅδος Σταδίου, 6

5 Μαρτίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΙΑΟΥΛΗ

Ἄνδρες μισοῦλη

ΤΩ: ΜΙΑΟΥΛΗ.

Δὲν ἀπέθανεν ὅπταν ἔβαιεν εἰς τὴν Μελιόνην
Ἔνα στόλον μετὰ κρότου,
Καὶ δὲν ἔλαθε τὴν τέφραν τῆς παρὰς λευκὴν σινδῶνην,
Οὐδ' ὡς ξυλοκράδδατον τοῦ ἀτλέχου ἐνὸς δικρότου.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἰσχάτην ὥραν πῶσον ἔδειξεν ἀνδρείαν |
Πρὸς τὸν θάνατον ἰστροίφην,
Καὶ τοῦ χάριτος τὸ πλοῦτον εἶδε μ' ὕσπιν ἀροσίαν
Ἐβλεπεν εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ἐλθρῶν τὰ κοινὰ σκάφην.

Τὸν ἀγαπητὸν Μονάρχην εἰς τὰ ἔργατὰ του πλέον,
Μὲ καρδίας εἶδε κόνην,
Τοῦς υἱοῦς του καὶ τὸ ἔθνος τοῦ ἐσύστησεν ἐμπνέων,
Καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν χεῖρα, ἥτις ἔκλασε τὸν ὄρνον.

Εἰς τὰς Πάτρας, ὅταν κριώτην ναυμαχίαν ἐπεχείρει
Φοδερῶν κατὰ συστάδην,
Καὶ μετέβαλλον αἱ βήματα τοῦ πολεμικοῦ Ταγίτη
Τὴν ἀγῆν εἰς νύκτα μαύρην καὶ τὸν ἀβρανὸν εἰς ἔθην.

Ἄνευσεθὲ ἀυτὸς μόνος καὶ μ' ἐν σκάφος εἰς τρεῖς στόλους,
Κ' εἰς δεξιὰς φωνὰς μὴ κλίνων,
Καὶ μὲ χάλκινον τρομβόνε ἀπειλῶν τοῦς φίλους ὄλους,
Καὶ μὲ χεῖρα βομαλέαν τὸ πηδάλιον εὐθύνων.

Τώρα κείται... γεγραμμένα πόσαι ἡμιθέου πράξεις
Εἰς τὸ μέγα μείσιπὸν του |
Ἦ ἔχθρη | χωρὶς νῆ τρέμης, τώρα μόνον νῆ κωττάξης
Τώρα μόνον κατὰ πρότον, δύνασαι τὸ πρόσωπὸν του.

Ἔπεσε, ὡ πρῶτε σέυλε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνα,
Καὶ ὁ θάνατος ἀρπάξει
Ἔνα ἔνα τοῦς προμάχους τῆς πατρίδος μας ἀπόνους,
Καὶ ἡ δόξα μένει χήρα, καὶ ὁ ξένος τὸ καγγάζει.

Μὴ γέλας, ὡ φυλὴ νέα, καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα ξέντη.
Τοῦ ἀγῶνός μας μνημεῖον
Μὲ τὸ ξίφος τοῦ θανάτου καὶ κανὲν ἀν δὲν μας μένη,
Θάπτεται τῆς ἱστορίας τὸ αἰώνιον διδάλων;

Ἐφαλείφονται ἐκ ἔρη, καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν βράχων,
Καὶ τὰ τόπα μας κείτα,
Ὅπου βλάστησαν αἱ δάφνηι τῶσων μας λαμπρῶν προμάχων;
Αὐτὰ εἶναι τῶν Ἑλλήνων τὰ αἰώνια μνημεῖα.

Ἦ λαμπρὸς ἐν ὄσῳ φέγγη τοῦ Ἥλιου ἔς τοῦς αἰθέρας,
Τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνα
Θα φωτίζῃ θανάτους καὶ μεγάλας τὰς ἡμέρας,
Καὶ εἰς σὲ Μισοῦλη δόξης θὰ ὑψοῦται μέγας ὄρνος.

Θάπτεσαι εἰς τὴν ἀγῆν μας, ἔς τὸ τεθρυλλημένον μνημα
Τοῦ λαμπροῦ Θεμιστοκλέους,
Κ' ἡ σιὰ σου θάλει βλέπει μὲ χαρὰν τὸ λευκὸν κῆμα,
Στάδιον τοῦ ἰδικοῦ σου καὶ τοῦ ἰδικοῦ τοῦ κλέους.

Γλύψετε εἰς τὸ μνημεῖον πῶς θὰ κρόψῃ τὰ δατὰ του,
Ἐχθρὶκὰ ἑκατὸν πλοῖτα,
Εἰς τὴν πρόμνην του δευμένα καὶ μὲ τὴν σημαίαν κάτου,
Κ' εἰς τοῦς πόδας του ἄς κλαίουν καὶ ἡ Ἀφρική καὶ Ἄσία.

Καράσκει καὶ Μισοῦλη | πρῶτος καὶ αἱ ἄδα ζῶντες
Ἐ τὴν μεγαλοῦργίαν ἦθε |
Καὶ εἰς μίαν παραλίαν, σήμερον ἀποθανόντες
Κ' ἐν μίῃ τμηῇ καὶ δόξῃ, γέτων εἰς τοῦ ἄλλου κείταθε.

Μετὰ τὴν μεγάλην γένων καὶ τῶν δύο σὰς ἐπίσης,
Ἄπὸ τοῦς πολλοῦς ἀγῶνας,
Τὰς μεγάλας τῆς δυνάμεις ἐξαντλήσασα ἡ φύσις,
Τοῦς ὄμοιους σὰς ἔς τὴν γῆν μας θὰ γεννήσῃ μετ' αἰῶνας.

Εἰς αἰώνων περιόδους, τοῦ αἰθέρου ὁδοιπόροι
Παρομοίως αἱ κωμῆται
Φαίνονται μὲ χρυσὰ ἔχνη, φλογοροὶ καὶ φωτοσφόροι,
Καὶ ἡ γῆ τὸν ἐρχομὸν των καὶ ὀχυμάζει, κ' ἐνθυμείται.
Παναγιώτης Σοφτίσιος.

Ἡ ἐπομένη πραγματεία ἀπηγγέθη ὑπὸ τοῦ ἐν Δρέσδῃ
καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας F. Schultze ἐν μεγάλῃ δημογύ-
ρει λογίων καὶ πολλῶν κυριῶν ἐν ἰένῃ τῆς Σαξωνίας. Ἐπει-
δὴ δὲ ὅλα τὰ ζητήματα τῆς προϊστορικοῦ ἀρχαιολογίας εἶνε
ἐνδιαφέροντα, μεταφέρωμεν εὐχαρίστως ἀπασαν τὴν ἐπι-
πραγματεῖαν εἰς τὸ Ἑλληνικόν, ἵνα ἐπιβλέπουσαν πολλοὶ φῶς
ἔσ' ἐνὸς τῶν σκοτεινῶν ζητημάτων τῆς ἀνθρωπολογίας, καὶ
γεγραμμένην ὑπὸ φιλοσόφου, στηρίζοντες τὴν φιλοσοφίαν
αὐτοῦ ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀ-
ναπτύξεως, τῶν μόνων τούτων ἀσφαλῶν καὶ ἀσαλεύτων βέ-
βαιων πρὸς οἰκοδομίαν συστήματος φιλοσοφικοῦ.

Σπ. Μπαλαράκης.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ

ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων.

Ἐάν σήμερον κατέρχομαι ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς
ἕδρας τῶν πλατωνικῶν ἰδεῶν καὶ ἀπὸ τῶν φω-
τεινῶν νεφῶν τοῦ ἀπολύτου εἰς τὸ οὐχὶ ἀ-
διάφορον μικρὸν ζήτημα ἀνθρωπολογικῆς τι-
τος τῶν χυτρών τοῦ μαγειρείου ἐπιθεωρή-
σεως, δικαιολογῶ, νομίζω, τὴν ἐπιχειρησίαν μου,
ἀναφέρων ὑμῖν, ὅτι δὲν λείπουσι σημεῖα ἐ-
παφῆς μεταξὺ φιλοσοφίας καὶ μαγειρικῆς,
μὴ λαμβανομένης, ἐγνοεῖται, ὑπ' ἕψιν τῆς κοι-
νωμικῆς σπουδαιότητος τοῦ ἀντικειμένου, καὶ
τοῦ ὅτι δύναται καὶ ὁ φιλόσοφος διὰ τοῦτο νὰ
προβῇ εἰς μελέτην καὶ σπουδὴν τῆς ἀνθρωπίνης
ταύτης πράξεως. Ὁ μέγας π.χ. γερμανὸς φιλό-
σοφος Ἐμμ. Κάντιος εἶχε τοσαύτην περὶ τὰ
τῆς μαγειρικῆς καὶ τὰ τοῦ μαγειρείου ἐμπειρίαν,
ὥστε ὁ φίλος αὐτοῦ Χίππελ εἶπέ ποτε περὶ αὐ-
τοῦ, ὅτι ὅπως ἔγραψε «Κριτικὴν τοῦ ὀρθοῦ λό-
γου» ἠδύνατο νὰ γράψῃ καὶ «Κριτικὴν τῆς μα-
γειρικῆς». Βιβλίον δὲ τι γερμανικόν, ἐπιγραφό-

μενον «Τὸ πνεῦμα τῆς μαγειρικῆς», ἀποδίδει εἰς τὴν τέχνην ταύτην μέγιστον ἰδανικὸν ἕψος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἰδανικὸν τῶν ἄλλων τεχνῶν. Ἐτερος δὲ διάσημος συγγραφεὺς, ὁ *Brillat Savarin*, ἐπραγματεύθη περὶ μαγειρικῆς φιλοσοφικῶς καὶ μεθ' ἱκανῆς εὐφυΐας. Καὶ ἡ φυσιολογικὴ δὲ ψυχολογία πειράται νὰ καταδείξῃ τὴν σχέσιν τῶν εἰδῶν τῶν τροφῶν πρὸς τὰς διαφορὰς διαθέσεις τοῦ ἀνθρωπίνου θυμικοῦ. Τέλος δὲ τίς ἀγνοεῖ, ὅτι φιλόσοφοι τινες ὕλισται, τὸσω προήγαγον τὴν συνάφειαν ταύτην τῶν τροφῶν πρὸς τὸ θυμικόν, ὥστε ἐξήνεγκον τὸ ἐλέθριον διὰ τὰς συνεπείας αὐτοῦ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσεται διανοητικῶς κατὰ τὴν τροφήν, ἢν τρώγει, εἰπόντες «ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὅ,τι τρώγει»; Ἐνεκα τῆς συναφείας λοιπὸν τῆς μαγειρικῆς μετὰ τῆς φιλοσοφίας, νομίζομεν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον δεῖν νὰ ἐκλύσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν.

Ἐπειδὴ ἡ ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς μαγειρικῆς ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἱστορίας τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος, ὁ περὶ τὴν δευτέραν ἀσχολούμενος οὐδόλλως πρέπει νὰ ἀμελῇ καὶ τῆς πρώτης· διότι ὁ θέλων νὰ παραγάγῃ τι ὄλον, ἀνάγκη νὰ κατασκευάτῃ αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων μερῶν, ἄλλως προσκρούει εἰς τὸν ἐπαγωγικὸν χαρακτῆρα τῆς νεωτέρας επιστήμης, ἥτις ἐκ τῶν καθέκαστα πολυαριθμῶν περιπτώσεων ἐξάγει γενικὰ συμπέρασμα. Καὶ ἡ μέθοδος λοιπὸν τῆς επιστήμης ἐκιδάξει τὸν φιλόσοφον ν' ἀσχοληθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Τὸ μαγειρεύειν τροφὰς ἢ εἶπειν συνίσταται εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν διὰ τοῦ πυρὸς καὶ κατεργασίαν πρὸς εὐερεστεράν αὐτῶν ἀφομοίωσιν ἐν τῷ σώματι. Ἡ ἐφησις λοιπὸν εἶνε πράξις τεχνική, ἀπαιτούσα πῦρ, ἐψητήρια σκεῦη, τεχνικὰ ἐργαλεῖα. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλιστα διότι προϋποθέτει πολλὰ τεχνικὰ παρασκευάσματα, εἰκάζομεν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐμαγειρεύουν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτῶν εἰς πολυαριθμὸς πρὸς κοινωνίας τὰς τροφὰς, καὶ δὴ ὅτι ἡ ἐφησις εἶνε προῖον ἀνωτέρας ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτι δὲ ἦτο δυνατόν νὰ ζήσωσιν τότε οἱ ἄνθρωποι ἄνευ μαγειρικῆς, μάλιστα δὲ ὅτι καὶ σήμερον δύναται νὰ ζήσωσιν ἄνευ αὐτῆς τρώγοντες ὠμὸν κρέας καὶ ὠμοὺς καρπούς, ἀποδεικνύουσι τὰ πράγματα. Ἦθελον δὲ παρεκκλίει μακρὰν τοῦ προκαμένου ὑμῖν θέματος, ἂν ἐπελαμβάνομην ἐνταῦθα τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου· ὁ βουλούμενος δύναται νὰ εὕρῃ ἀφθόγους ἀποδείξεις εἰς τὴν *Ἐθνολογίαν* τοῦ *Usar Paschel*.

Τὸ πῦρ εἶνε τὸ πρῶτον πρὸς ἐφησιν βοήθημα. Ἐὰν λοιπὸν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπῆρξεν ποτε χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι ἤγνούσαν τὸ πῦρ, καὶ ἡ ἐφησις βαβαίως δὲν ἦτο ἐν χρήσει. Ἀλλ' ἔγρη-

μεν ἀρὰ γε λόγους πρὸς παραδοχὴν τοιούτου τινος προϋπαρξάντος ἀπύρου χρόνου; Ἐὰν ἀναδράμωμεν εἰς παλαιὰς καὶ νεωτέρας πληροπορίας, ὄντως ὑπῆρξαν ἄνθρωποι ἀγνοοῦντες τὸ πῦρ. Ἀλλ' ἀκούσωμεν τὰς ἰδίας ταύτας πληροπορίας καὶ ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων.

Ὁ ἱεραπόστολος πᾶτερ *Lasitau*, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Missions des missionnaires Américains*», ἐν ἔτει 1724, γράφει κακῶς, ὅτι ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἀγνοοῦντες τὸ πῦρ· ἀπαδείξιν τοῦλάχιστον τούτου δὲν φέρει. Ὁ πᾶτερ *Λουβιέρδος*, Ἰησοῦτης, ἐπισκεφθεὶς τῷ 1730 τὸ Κοουρὸν εἰς τὴν γαλλικὴν ἀποικίαν Γουάναν, ἄνω τῆς Βραζιλίας, περιγράφει τὴν φυλὴν τῶν Ἀμικουανῶν τοῦ παταμου Οὐαπόκ. «Ὁ λαὸς οὗτος, λέγει, ὁ τέως ἀγνώστος, εἶνε ἀγριώτατος· οὐδόλλως γινώσκει τὸ πῦρ». Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰδήσις αὕτη μένει ἀναπόδεικτος. Ἐπίσης ὀλίγον δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τὴν ἀναπόδεικτον ῥῆσιν τοῦ *Πλουτάρχου*, ὅτι ὑπάρχουσι γένη τινὰ ἀνθρώπων «χωρὶς πυρὸς ποιοῦμενα τὴν διαίταν».

Κατὰ τὰς γαλλικὰς ἐκστρατείας ἐπὶ τῆς ΙΔ' καὶ ΙΠ' ἐκατονταετηρίδος εἰς τὰς Καναρίους νήσους, οἱ νῦν ἐκλειομένους ἀυτόχθονες αὐτῶν, οἱ Γουάγχοι, ἐγνώριζον οὐ μόνον ν' ἀνάπτωσι πῦρ, ἀλλὰ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Εἰς βιβλίον τι ὁμοίως γράφει περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΓ' ἐκατονταετηρίδος ἀναφέρει ὁ *Αἰτώνιος Γουάτο* «ὅτι οἱ κάτοικοι οὗτοι πρὸ παρελθόντων χρόνων ἔτρωγον ὠμὸν τὸ κρέας ἔνεκεν ἐλλείψεως πυρὸς». Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς διηγείται καὶ ἄλλην ἱστορίαν περὶ ἀνθρώπων ἀγνοούντων τὸ πῦρ. Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1529 ὁ *Alonso de Sandoval* ἐπλευσεν ἀπὸ τῶν Μολούκων νήσων πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τοῦ Μεξικῶ, ἀνεκάλυψε μετὰ τῆς 11' ἢ 12' β. πλ. πλῆθος μικρῶν ἀλιτενῶν νησιδρίων, περυστευμένων ὑπὲρ χλόης καὶ φοινίκων, τὰς ὁποίας ὠνόμασε *Κήπου* *Los Jardines*. «Οἱ αυτόχθονες, λέγει οὗτος, δὲν εἶχον οἰκιακὰ ζῶα, ἦσαν ἐνδεδυμένοι διὰ λευκοῦ ἐκ χάρτου ὑφάσματος, ἀντὶ ἄρτου ἔτρωγον κοκκοκάρυα καὶ ὠμοὺς ἰχθύς, τοὺς ὁποίους ἤγρευον διὰ τῶν λέμβων, ἃς κατασκευάζον ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰς τὰ παράλια αὐτῶν ἐκβαλλομένων ξύλων διὰ τῶν κογχίνων αὐτῶν ἐργαλείων. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐροῦσύντο βλέποντες τὸ πῦρ, διότι οὐδέποτε εἶχον ἰδεῖ αὐτό». Ἡ πληροφορία αὕτη συνάδει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀγνοίαν τοῦ πυρὸς μετὰ τῶν λοιπῶν ὅσα γινώσκωμεν περὶ τῶν οἰκούντων τὰς Καναρίους νήσους καὶ πηγάζει ἐξ αὐτόπτου μάρτυρος. Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν καὶ ταύτην μύθον, καὶ ἐὰν καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι μαρτυρίαι ἀποδειχθῶσιν ὑπὸ τῆς αὐστηρῆς κριτικῆς ὡς ἀνακριθεῖς.

Ἐν ἔτει 1700 διηγείται ὁ Ἰησοῦτης πᾶτερ

Le Gobien, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Histoire des Isles Mariannes*», περὶ τῶν κατοικῶν τῶν νήσων Μαρριάνων τὰ ἐξῆς· «Ἐκπλακτικὸν λίαν καὶ ἀπίθανον εἶνε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι οὐδέποτε εἶδον πῦρ. Τὸ ἀναγκαιότατον τοῦτο στοιχεῖον ἦτο παρ' αὐτοῖς ὅλως ἀγνώστον. Δὲν ἐγένωσκον οὔτε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, οὔτε τὰς ἰδιότητας· ἐξεπλάγησαν δὲ τὰ μέγιστα ὅταν κατὰ τὴν ἀποβίβασιν τοῦ Μαγγελάνου εἶδον κατὰ πρῶτον ἐπὶ μιᾶς τῶν νήσων αὐτῶν πῦρ, ὅπερ κατέκαυσε περὶ τὰς 50 καλύβας πρὸς τιμωρίαν διὰ τὰς ἐνοχλήσεις, ἃς οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παρέσχον εἰς τὸν Μαγγελάνον. Τὸ κατ' ἀρχὰς ἐθεώρουν τὸ πῦρ ὡς εἶδος τι ζῆου, προσφυσμένου ἐπὶ τῶν ξύλων καὶ κατατρώγοντος αὐτὰ· ἐπειδὴ δὲ οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἐπλησίασαν πρὸς αὐτὸ, ἐκάθησαν, ἐξεπλάγησαν οἱ λοιποὶ, μόνον δὲ πόρρωθεν προσέβλεπον εἰς αὐτὸ, ἐκ φόβου, ὡς ἔλεγον, μὴ δηληθῶσιν ἢ πληρωθῶσιν ὑπὸ τῆς θανατηφόρου ἀναπνοῆς τοῦ φοικώδους τούτου ζῆου».

Ἀλλὰ πόθεν ἤρθη τὰς εἰδήσεις ταύτας ὁ *Le Gobien*, ὅστις ἔγραψεν 180 ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν Μαρριάνων καὶ Φιλιππίνων ὑπὸ τοῦ Μαγγελάνου; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον γινώσκωμεν ὅτι ὁ σύντροπος τοῦ Μαγγελάνου Ἀντώνιος Πιγαφέττας περιέγραψε κατ' ἔκτασιν τὰ κῆρα καὶ εἶμα τῶν νήσων ἐκείνων, οὐδαμῶς δὲ οὔτε ὑποδήλοι κᾶν, ὅτι τὸ πῦρ ἦτο παρ' αὐτὰς ἔξωθεν. Βαβαίως δὲ δὲν ἤθελε διαφύγει τῆς ποσογῆς αὐτοῦ γεγονὸς τὸσω ἀξιοπερίεργον. Φαίνεται λοιπὸν, ὅτι ὁ *Le Gobien* ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν ἑτέρου τινὸς συγγράμματος τοῦ *Horn*, γράψαντος 130 ἔτη μετὰ τὸν Πιγαφέτταν, περὶ τῆς ἀρχεγονοῦ καταστάσεως τῶν Ἀμερικανικῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν, ἐνθα ἀναφέρονται φυλαί τινες μὴ ἔχουσαι πῦρ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ *Horn* ἀναφέρει καὶ τοὺς ἤδη μνημονευθέντας κατοίκους τῶν Φιλιππίνων καὶ τοὺς τῶν Κήπων νήσων, περὶ ὧν εἶδομεν, ὅτι ὑπάρχει ἀμφιβολία ἂν μετεχειρίζοντο πῦρ, παριστάγει δ' ἐξ ἰδίας γνώσεως καὶ τοὺς κατοίκους τῶν Φιλιππίνων, καὶ ἐπειδὴ ὁ Μαγγελάνος εἶχεν ἰνακαλύψει συγχρόνως τὰς Φιλιππίνους καὶ Μαρριάνους, ἐκ τούτου φαίνεται συνεπείραινεν ὁ *Le Gobien* ὅτι ὅ,τι ἀρμόζεται διὰ τὰς Φιλιππίνους νήσους ἀρμόζεται καὶ διὰ τὰς Μαρριάνους καὶ διὰ τοῦτο ἀναφέρει τοὺς κατοίκους αὐτῶν ὡς μὴ μεταχειριζομένους τὸ πῦρ. Καὶ ἡ διήγησις λοιπὸν αὕτη φαίνεται ἡμῖν φαντασιώδης, καθόσον μάλιστα δυνάμεθα καὶ ν' ἀποδείξωμεν πόθεν ὁ Ἰησοῦτης οὗτος ἔλαβε τὰ καθέκαστα μέρη τοῦ μύθου τούτου, ὅν ἀναφέρει. «Κατ' ἀρχὰς, λέγει, ἐθεώρουν οἱ κάτοικοι τὸ πῦρ ὡς ζῆον προσφυσόμενον ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ καταβιβαστικόν αὐτό». Ἡ γνώμη αὕτη ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου περὶ τῶν Αἰγυπτίων· «Οἱ Αἰγύπτιοι νομίζουσιν, ὅτι τὸ πῦρ εἶνε ζῆον

ἐμφυχον κατεσθίον πᾶν ὅ,τι συλλάβῃ, κορεσθὲν δὲ τροφῆς συναποθνήσκει μετὰ τῆς καταποθείσης βροχῆς». Τὸ δὲ ἄλλο μέρος τοῦ μύθου, ὅτι οἱ κάτοικοι ἐπλησίασαν πρὸς τὸ πῦρ ἀφόβως καὶ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ὅτι τότε μόνον ἀπεμακρύνθησαν, ὅταν ἐδήχθησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὑπομνήσκαι χωρὶν τι τοῦ ἀρχαίου γεωγράφου Πομπονίου Μέλα· «Ἐν Αἰθιοπία ζῶσιν ἄνθρωποι, οἵτινες τὸσω πολὺ ἐκάθησαν ὅταν εἶδον πῦρ κατὰ πρῶτον, ὥστε ἐνηγκαλίσθησαν τὰς φλόγας καὶ ἐκρυψαν καίόμενα πράγματα ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν μέχρι οὗ ἐκάθησαν».

Ἡ τελευταία τέλος πληροφορία, ἣν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1830 περὶ τοῦ ἔτους. Εἰς τὸ συγγράμμα περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκστρατείας τῶν Ἰνωμένων Πολιτειῶν ὑπὸ τὴν διοικητὴν *Wilkes*, ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς νήσου Φακαάφου «Ὁὐδαμῶς ἀνευρέθη ἴχθυς ἔλασον, ἐν ᾗ ὅπερ δεικνύετο πως ἐφησις τροφῶν, οὔτε εἶδομεν ἴχθυος πυρὸς· πιστεύεται δὲ, ὅτι τρώγουσιν οἱ κάτοικοι τὰς τροφὰς αὐτῶν ὠμάς. Ὑποστηρίζεται δὲ ἡ γνώμη αὕτη καὶ ἐκ τῆς ἐπιπέρας καὶ περιεργείας μεθ' ἧς οἱ ἐγγῶροι ἐθεώρουν πῶς ἐκ τοῦ χάλυβος καὶ τοῦ λίθου ἀνεπηροσπινθῆρες καὶ πῶς ἐξήργετο καπνὸς ἀπὸ τῶν στόματος τῶν σιγαρίζοντων». Ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ βιβλίῳ ὑπάρχουσι πληροφορίες, δι' ὧν ἀποδεικνύεται, ὅτι τὸ πῦρ ἦτο γνωστὸν εἰς τοὺς κατοίκους τούτους. Ὁ ἐθνογράφος τῆς ἐκστρατείας ταύτης *Halle*, οὐ μόνον μνημονεύει καπνοῦ ἀποθράσκοντος ἀπὸ μιᾶς τῶν γειτόνων νήσων, ὀνομαζομένης Ἰόρνης, ὡς σημείου ὅτι ἦτο κατοικημένη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ λεξιλόγιον τῆς γλώσσης τῶν κατοικῶν τῆς Φακαάφου ἀναφέρει τὴν λέξιν *αφι*, σημαίνουσαν πῦρ. Πλὴν τούτου, ὀλίγα τινὰ ἔτη βραχύτερον διηγείται ἡμῖν ὁ ἱεραπόστολος *Γ. Τέρρερ* μύθον ἐγγῶριον περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πυρὸς, ὑπομνήσκοντα τὸν Ἑλληνικὸν τοῦ Προμηθέως, τὸν ὅποιον ἔδομεν ἀναφέρει παρακατιόντες· εἶτα ὀμιλεῖ περὶ διαφορῶν ἐπὶ τοῦ πυρὸς διατάξεων, ἐξ ὧν εἰκάζομεν, ὅτι δυνατόν ὁ *Wilkes* νὰ περιέπεσεν εἰς πλάνην ἀρνηθεὶς τὴν γνώσιν τοῦ πυρὸς εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Φακαάφου. Διότι κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ταύτας διατάξεις ἀπηγορεύετο τοῖς κατοίκους τὸ ἀνάπτειν φῶς ἢ πῦρ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἐν ὧρα νυκτός· καὶ πρὸς ἐφησιν δὲ τῶν φαγητῶν ἦτο ἐν χρήσει κοινὸν τι μαγειρεῖον, ὥστε τὰ ἴχθυα τοῦ πυρὸς ἔλασσον ἐντελῶς ἀπὸ τῶν οἰκίων. Ταῦτα πάντα, πρὸς δὲ ἡ βράσις ὠμῶν ἰχθύων, ἡ ἐκπλήξις τῶν ἐγγῶριων ἐπὶ τῇ ὀξείᾳ τοῦ καπνοῦ τῶν ξένων καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀγνώστου εἰς αὐτοὺς χάλυβος καὶ πυρίτου λίθου, ἔδωκαν τὸν *Wilkes* νὰ φαντασθῇ, ὅτι οἱ νησιῶται ἐκεῖνοι δὲν ἐγνώριζον ὅλως τὸ πῦρ.

Ἀλλ' ἐὰν ἀποκρούσωμεν ὡς ἀνακριθεῖς τὰς

διηγήσεις περί ανθρώπων, οτινες και κατά τους νεωτέρους χρόνους πιθανώς δὲν ἐγνώριζον τὸ πῦρ, δὲν δυνάμεθα ἕως νὰ πράξωμεν ταῦτ' ἀνυπόθετοι διηγήσεις ἐξιστορούσας ἰδιαζούσας τινὰς μεταβατικὰς περιόδους, δηλαδὴ διηγήσεις περί ἀνθρώπων, οτινες γνωρίζουσι μὲν καὶ μεταχειρίζονται τὸ πῦρ, δὲν δύνανται ἕως αὐτοὶ μόνοι ν' ἀνάψωσιν αὐτὸ.

Ὁ Backhouse ἤκουσέ ποτε ἐγγωρίου τινὸς τῆς νήσου τῆς Αὐστραλίας Τασμανίας διηγουμένου, ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτοῦ πρὸ τῆς μετ' Εὐρωπαϊκῶν γνωριμίας δὲν εἶχον οὐδὲν μέσον ν' ἀνάπτωσι πῦρ, ὅτι εἶχον λάβει αὐτὸ ὡς δῶρον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι κατὰ τὰς ἐδομοποιίας αὐτῶν αἰετοὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν πυρσοῦς, ἐὰν δ' οὗτοι κατ' ἀτυχίαν ἐσθύνοντο, ἤναπτον αὐτοὺς ἐκ τῆς μὴ ἀποσβεσθείσης τέφρας τοῦ τελευταίου αὐτῶν σταθμοῦ, ἢ ἐὰν τοῦτο δὲν ἴτο δυνάτην, ἔφερον τὸ πῦρ ἐξ ἄλλων ὁμῶν φύλων. Ἡ περίεργος αὕτη εἰδήσις ἐπιβεβαιούται ἐντελῶς καὶ ὑπὸ ἄλλου ἐρευνητοῦ, τοῦ Millingan. Κατ' αὐτὸν ἐν Τασμανίᾳ ὑπάρχει ὁ μῦθος, ὅτι τὸ πῦρ ἐβίβηθ' ἀστέρως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ δύο ἐγγωρίων Τασμανῶν ἐκαὶ εὐρισκομένην εἰσέει. Οὗτοι δὲ εἶνε οἱ διδυμοὶ ἀστέρες, οἱ ὑφ' ἡμῶν ὀνομαζόμενοι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης. Οὕτως οἱ Τασμανοὶ ἔχουσι μὲν τὸ πῦρ, δὲν δύνανται ἕως αὐτοὶ ν' ἀνάψωσιν, ἀλλὰ φέρουσι πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμόν.—Καὶ ἐν τῷ συλλύγῳ τῆς Βρετανικῆς ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1864 διηγήθη ὁ Mae Donall Stuart, ὅτι οἱ ἐγγωριοὶ τῆς δυτικῆς Αὐστραλίας δύνανται, τρίβοντες δύο τεμάχια ξύλου ὑπεράνω σιανοῦ ξηροῦ χάρτου, ν' ἀνάψωσι πῦρ· εἰς τὰ ἑσθρὰ δὲ αὐτῆς ἢ πρᾶξις αὕτη εἶνε ἀγνωστος· οἱ ἄνθρωποι φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν τοὺς πυρσοῦς, οτινες ἔταν σβεσθῶσιν ἀναγκάζουσι τοὺς Αὐστραλιανοὺς νὰ πορεύονται μακρὰν πρὸς ἀναζήτησιν πυρὸς ἀπὸ ἄλλων φύλων.

Δι' ἡμᾶς τοὺς διὰ τῶν πυρῶν τάχιστα παράγοντας πῦρ, αἱ πληροφορίες αὗται, καίπερ ὑπὸ ἀξιοπιστῶν παρατηρητῶν λεγόμεναι, φαίνονται ἀπίθανοι. Ἀλλ' ἐὰν σκεθῶμεν, ὅτι τὰ πυρῶν ἡμῶν παράγουσιν ἀστραπηδὸν πῦρ, διότι κατασκευάζονται διὰ πολυπλόκου ἐργασίας καὶ προπαρασκευῆς ὑπὸ πολυαριθμῶν χειρῶν καὶ ὅτι φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς ὀδύνηρον βιομηχανίαν, ὅτι πρὸ 50 μόλις ἐτῶν καὶ παρ' ἡμῶν τῶσ' ἦτο κοπιώδης ἢ παραγωγὴ πυρὸς διὰ τοῦ χάλυβος καὶ τοῦ λίθου, ὥστε ἐπιροτῖμων ἐνίοτε οἱ ἄνθρωποι ν' ἀφίνωσι τὸ πῦρ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐν τῇ ἐστίῃ ὑπὸ τὴν τέφραν, ὅπως καὶ νῦν ἐτι συμβαίνει εἰς πολλὰ χωρία· ἐὰν ἀναλογισθῶμεν εἰς ὅτι ἡ παραγωγὴ τοῦ πυρὸς παρὰ τοῖς ἀγροῖς διὰ τριβῆς δύο ξύλων εἶνε ἐτι ἐργαστέρα, ἀπειροστέρα ἐνίοτε πολυῶρον ἐργασίαν πολλῶν ἰσχυρῶν ἀνδρῶν, ὅτι ἕνεκα τούτου πολλὰ

ἄλλα ἄγρια φύλα ζητοῦσι νὰ διατηρῶσι τὸ πῦρ ἄσβεστον, π.χ. οἱ Ἀνδαμάνοι ἐντὸς τῶν καίλων κορυφῶν τῶν δένδρων, ὅπως οἱ μεταξὺ Μισσοισίπη καὶ Μισσούρη οἰκοῦντες Νιούξιοι καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς, ὅτι ἕνεκα τῆς δυσχερείας ταύτης οἱ ἱερεῖς φύλου τινὸς Ἰνδιάνων, ὀνομαζομένου τῶν Μουσκόγε, ἐκλήθησαν πυρκαεῖς, ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν λόγον παρὰ τοῖς ἀγροῖς ἀμαρὰς τῆς Ἀφρικῆς αἱ θυγατέρες τοῦ ἡγεμόνος εἰσὶν ὑποχρεωμέναι νὰ διατηρῶσιν ἄσβεστον πῦρ, ὡς ἄγιον θεωρούμενον καὶ τιμώμενον, ἐὰν ἀνυπόθετοι ἦσαν ἐνταῦθα ἀνακαλύπτομεν τὴν ἀληθῆ ἀρχὴν τῶν Ἰστιάδων, τῶν ναῶν τῶν εἰθιῶν καὶ τῆς αἰωνίου λυχνίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐὰν τέλος πρὸς τούτους ἀνευρίσκωμεν καὶ πρὸ ἡμῶν τὰ στοιχειώδη ἔργα τῆς χρονικῆς ἐκείνης περιόδου, καθ' ἣν τὸ πῦρ, οὕτως εἰπέην, ἐτιθεσθεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οὕτως ὥστε πολλοὶ λόγοι ἐπιχυροῦσι τὸ ἀληθές τῶν μαρτυριῶν, ὅν πρὸ ὀλίγου ἐμνήσθημεν, τότε ἤθελε φαῖν εἰς ἡμᾶς ἦσαν ὁμῖβουλον τὸ στάδιον τῆς μεταβάσεως, οὕτως ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω.

Ἀλλ' εἰμεθα ἠναγκασμένοι νὰ προσηγήσωμεν καὶ περαιτέρω εἰς τὰ συμπέρασμα ἡμῶν ν' ἀναχθῶμεν δηλ. ἀληθῶς εἰς χρόνους καθ' οὓς οἱ ἄνθρωποι οὐδ' ἴδως ἐποιῶντο χρῆσιν πυρὸς. Τί δὲ μᾶς ἐξαναγκάζει πρὸς τοῦτο;

Ἡρώτων, πᾶν ὅτι ὑποστηρίζει τὴν νεωτέραν θεωρίαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ἄντων ἀτελεστέρων. Ἐὰν ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ὀρθή, ἀναγκαῖα ταύτης συνέπεια εἶνε καὶ ἡ ὑπαρξίς ἀνθρώπων ἀπύρων.

Δεύτερον, ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως τούτου χρόνου συνηγορεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀνάψις τοῦ πυρὸς παρ' ἡμῶν τοῖς λαοῖς, οὐδ' αὐτῶν τῶν πεπολιτισμένων ἐξαιουμένων, εἶνε τέχνη κοπιωδεστάτη καὶ πολυπλόκος, ἥτις, ὅπως καὶ πᾶσα ἄλλη τέχνη, οὐ ἐλατὸς ποτε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς δι' ἀνθρώπων κατὰ τὴν μάλλον ἢ ἦσαν ἐργαλείων.

Τρίτον, ἡ ἱερότης τοῦ πυρὸς ἢ παρ' ἄπασιν τοῖς μὴ ἀνεπτυγμένοις λαοῖς ἀπαντῶσα, καὶ ἥτις οὐδ' ἴδως εἶνε κατωτέρα, οὔτε θεωρεῖται ὡς δευτερεύουσα συνέπεια τῆς λατρείας τοῦ Πυρῶ. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος σχετίζεται καὶ οἰκειοῦται οἰονδήποτε κατὰ πρῶτον ἐπιβλήθη διὰ τοῦ μεγαλείου φυσικῶν φαινόμενων, τοσούτω τοῦτο ἀποβάλλει κατὰ μικρὸν τὸν σεβαστὸν φόβον ἢ τὴν δι' αὐτοῦ παραγόμενον θαυμασμόν, ὅστις ἐπλήρωσε κατ' ἀρχάς τὸν ἄνθρωπον ἱεράς φρικῆς καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς θρησκευτικὴν λατρείαν. Ὅσο ἕως νεωτέρων καὶ πρωτοφανῶς εἶνε τὸ φαινόμενον τοῦτο, τοσούτω πληροῦ αὐτὸ ἀξιοσέβαστος φρίκη. Οὕτως ὁ γενικὸς θρησκευτικὸς σεβασμὸς τοῦ πυρὸς κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους ἀποδεικνύει ἡμῖν, ὅτι τὸ φαινόμενον

τοῦτο ἦτο ἐτι σχετικῶς νέον, ὅτι ὁ χρόνος καθ' ὃν ἤρξατο τὸ πῦρ νὰ εὐεργετῇ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἀνέρχεται πολὺ μακρὰν, καὶ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε αἰὼν, καθ' ὃν οἱ ἄγριοι ἄνθρωποι οὐδ' ἴδως μετεχειρίζοντο αὐτὸ.

Περὶ τῆς ὑπάρξεως τούτου χρόνου συνηγοροῦσι τέσσαρον καὶ ὄλαι αἱ πληροφορίες περὶ ἀπύρων ἀνθρώπων, ἃς ἀνεφέρωμεν ἀνωτέρω. Ἀλλὰ δὲν ἀπέδεξάμεν ἀπάσας ἀνακριθεῖς; Βεβαίως. Βιάστη εἰδήσις περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ σήμερον ζῶντος ἐτι φύλου, ἀπεδείχθη ψευδής. Ἐὰν ἕως ἐρωτήσωμεν ποῖον εἶνε τὸ ἀρχικὸν αἶτιον τῆς γειέσεως τῶν εἰδήσεων τούτων, αἰτινες καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ τῶν εὐρέθησαν εἰς ἕλα τὰ μέρη τῆς γῆς, αἱ πληροφορίες αὗται λαμβάνουσιν ἄλλην ὄλως σημασίαν. Πρὸς σαφήνειαν τοῦ πράγματος ἃς ἀναφέρωμεν συγγενές τι παραδείγμα. Αἱ καθ' ἄπασαν τὴν οἰκουμένην διαδεδομέναι παραδόσεις περὶ δράκων· εἰσι μῦθοι, διότι βεβαίως δὲν ὑπάρχουσι δράκοντες· ἀλλ' οἱ μῦθοι οὗτοι ἀνευρέθησαν εἰς ἕλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης καὶ ἐπομένως ἢ γενικῇ αὐτῇ διάδοσις ἔχει ἀρχὴν τινα καὶ σημασίαν. Τὰ ἀνορυθέντα τῶν ζῶων ἀπολιθώματα δεικνύουσιν ἡμῖν, ὅτι εἰς προτέρους χρόνους, ἢ μάλλον αἰῶνας, ἔζων τοιαῦτα φριζώδεις μορφαὶ ζῶων. Οἱ μῦθοι λοιπὴν οὗτοι ὑποδεικνύουσι τι ἱστορικὸν, τὴν ἀνάμνησιν τῶν ζωικῶν ἐκείνων μορφῶν. Λέγοντες δὲ τοῦτο δὲν ἀποφινόμεθα βεβαίως, ὅτι οἱ μῦθοι οὗτοι κατὰ γοντα ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς δευτερογενῶς ἐκείνης περιόδου, τῆς οἰκουμένης ὑπὸ σαυροδῶν θηρίων, διότι πᾶς οὗτος ἰσχυρισμὸς ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἐξαγγόμενα τῆς παλαιοντολογικῆς ἀνωπολογίας, ἀλλ' ὅτι πλῆθος τούτων μῦθων προσεκήθη ὅπως καθ' ὄλα τὰ μέρη τῆς γῆς διὰ τῆς τυχαίας ἀνευρέσεως τῶν λειψάνων τῶν σαυροδῶν ζῶων ἐν τοῖς προγενεστέροις ἐκείνοις χρόνοις. Τοῦτο δ' ἀπέδειξεν ἀναντιρρήτως ὁ ἀγγίλους καὶ λίχν ἐπιφυλακτικὸς Ἐδουάρδος

1. Ὁ γνωστὸν ἢ νεώτερον γεωλογικὸν ἀνατρέψατα τὴν ὄλῃ ἐπὶ τῶν πραγμάτων στηρίζοντων θεωρίαν τῶν ἀλλοπαλλήλων κατακλισμῶν τοῦ Σινιέρ, θεωρεῖται ὡς γεγονός τετελειωμένον καὶ συνέδου πρὸς ὅλην τὴν λοιπὴν σφαιρὴν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὅτι ἐκ ἀπολελιθωμένων ὄντων, αἵτινα ἀνευρίσκονται τεταχυνέντα ἐν τῇ γῆ, εἰσι τὰ κατὰ μικρὸν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐν τῷ ἀπείρῳ διαστήματι τοῦ χρόνου ἀναπτύσσοντα καὶ ὑπάρξαντα ἐν τῇ ζωῇ ζῶα, αἵτινα, ἕνεκα πολλῶν καὶ ποικιλοτάτων λόγων ἐκλείψαντο, διατηρήθησαν ὡς σκελετοὶ ἢ καὶ μετὰ τὴν σκελετὴν αὐτῶν μέρη σήμερον. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα γεωλογικὴ ἀλλοιωτικὴ ἐπέφευγε ἠραδύτητα καὶ κατὰ μικρὸν καὶ κατακλιπτε πάντα τὰ νεωτέρως χρονικῆς περιόδου ζῶα, ὅσο ἐκλιότερον τῶν ἐντὸς τῆς γῆς ἀνακλιπτομεν, τόσο ἀρχαιότερα καὶ ἀτελεστέρα ζῶα ἀπαντῶμεν, ἔξαιρουμένων τοιαύτων τιῶν ἀφρητῶν τοῦ φλοιῦ μετασθουλιῶν.—Ἡ μορφή τῶν σαυροδῶν θηρίων αἵτινα ἀνακλιπτε ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς, ἦτο ἰδιόμορφα. Τινὰ π.χ. ἦσαν σαυροὶ, ἔχοντες ἀντὶ ποδῶν πτέρυγας ἰσθμῶν, ἄλλοι πτέρυγας νυκτερίων κ.τ.τ., ἦσαν δηλ. ἀληθεῖς δράκοντες τῆς νεωτέρας μυθολογίας κατὰ τὴν μορφήν, οἱ π.χ. οἱ ζωοφρεσίζοντες κίτωνα τῶν εἰκόνων τῶν ἁλίων Γεωργίου καὶ Δημητρίου. Σπ. Δ.

Τυλῶρ ἐν τῷ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ συγγραμμάτι περὶ τῶν ἱστορικῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἐκ παρατηρήσεων μῦθων. Ὅπως δὲ ὄλοι οὗτοι οἱ μῦθοι εἰσι μὲν ψευθεῖς ἐν συνόλῳ, στηρίζονται ὁμοίως ἐπὶ πραγμάτων ὄντως προὑπαρξάντων, οὕτω καὶ αἱ περὶ ἀπύρων ἀνθρώπων εἰδήσεις, ἀπασαι μὲν εἰσι ψευθεῖς ἐφαρμοζόμεναι ἐπὶ ἀνθρώπων τανῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ζῶσαντων, ἐν συνόλῳ ὅμως εἰσὶν ἢ ἀμαυρωθεῖσα ἀντήχησις τῆς περιόδου ἐκείνης, καθ' ἣν τὸ πῦρ δὲν ἦτο εἰσέτι ὑπέρτης τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ τῶν ἐξ εἰκασίας ἀληθῶν τούτων εἰδήσεων συνδέονται πέμπτον στεναίως καὶ οἱ περὶ τοῦ πυρὸς μῦθοι, οτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν σημασίαν, οἷαν καὶ αἱ εἰδήσεις ἐκείναι. Οὗτοι μάλιστα θεωροῦνται ὡς ὑποδείξεις ἐκείνων. Ἰπομμυνησκα δ' ἐνταῦθα τὸν Προμηθεῖα, τὸ πτηνὸν τοῦ πυρὸς, μύθους δηλαδὴ οὐ μόνον παρ' Ἕλλησι ἀλλὰ καὶ ἐν Κίνα, ἐν Ἰνδία, ἐν γένει δὲ παρὰ τοῖς ἀριανοῖς λαοῖς εὐρισκομένους, πρὸς τούτους δὲ, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, καὶ παρὰ τῇ χώρα τῶν Τασμανῶν καὶ ἐν τῇ μυθολογίᾳ τῶν νήσων τῆς Νοτίας θαλάσσης, ἦτοι τῆς Πολυνησίας. Καὶ ἐν τοῖς μῦθοις τούτοις ἀνευρίσκωμεν τὴν ὑπόθεσιν ἀπύρων χρόνων καὶ διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς ὡς ἀνάμνησιν τῶν χρόνων τούτων μεταδοθεῖσαν ἀπὸ γένους εἰς γένος διὰ τῶν αἰώνων.

Πότε ὑπῆρξεν ὁ χρόνος οὗτος δὲν δυνάμεθα ὀριστικῶς νὰ εἰπωμεν. Ὁ Αἰσχύλος εἰς τὸ ἀπολεσθὲν τέλος τῆς τριλογίας αὐτοῦ ποιεῖ τὸν Προμηθεῖα λέγοντα «Τρεῖς μυριάδες ἐτῶν ἤβλουον ἐν τοῖς δεσμοῖς». Ἡ κλοπὴ λοιπὸν τοῦ πυρὸς, ἢς ἔνεκεν ὁ Προμηθεὺς ἰδεασμένη, ἀνάγεται πολὺ ἀνωτέρω τῶν ὀρίων τῆς ἀνθρωπίνης χρονολογίας. Ἀλλὰ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Σαγγέου ἐν Σουαθίᾳ, παρὰ τῇ Βυρτεμβέργῃ, εἶνε ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένον, ὅτι παρήγετο τεχνητῶς πῦρ ἤδη ἐπὶ τοῦ παγετώδους καλουμένου αἰῶνος, πολλοὺς δηλ. αἰῶνας ἀπώτερον τῆς ὑπὸ τοῦ Αἰσχυλείου Προμηθεῖος ὀρισθείσης χρονολογίας.

Ἀλλὰ τθείσης τῆς ἀπύρου περιόδου ὡς ἀποδεδειγμένης, πῶς ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψε κατὰ πρῶτον τὸ πῦρ;

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου φαίνεται ἐν πρώτης ὕψους εὐχερῆς, καθόσον πολλοῦ τῆς γῆς ἀνάπτεται πῦρ αὐτομάτως. Κερωνὸς π.χ. πίπτει ἐπὶ τινος δένδρου, τοῦτο δὲ πᾶσαντα παραδίδοται εἰς τὰς φλόγας. Ἡ συγκριτικὴ ὅμως ψυχολογία διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ὁ ἄγριος ἄνθρωπος, ὅπως καὶ τὸ ζῶον, μάλλον ἐκπλήσσεται καὶ φεύγει πρὸ τοιοῦτου αἴφνης ἀναφλεθέντος πυρὸς ἀντὶ νὰ πλησιάζῃ πρὸς αὐτὸ ἀφοβῶς. Καὶ δεκτοῦ δὲ γενομένου, ὅτι ἐπλησίαζε πρὸς αὐτὸ, μὴ γνωρίζων τὰς ιδιότητας τοῦ πυρὸς δὲν ἠδύνατο νὰ σκεθῆ περὶ τῆς διατηρή-

σεως αυτού, ή και τούτου υποτιθεμένου πιθα-
νου, πάλιν ήθελε σθεσθή ποτε τὸ πῦρ, χωρὶς δ' ἴ-
διος νὰ δύναται ἐκ δευτέρου ν' ἀνανεώσῃ αὐτό.
Τοῦτο δὲ κυρίως εἶνε τὸ ζήτημα μόνος νὰ μά-
θῃ τὴν τέχνην τοῦ ἀνάπτειν τὸ πῦρ.

Ἀπ' ἐτέρου πολλαχοῦ τῆς γῆς ὑπάρχουσι
πηγαὶ πύρινοι, δηλαδὴ πηγαὶ ρέουσαι νάφθα
καὶ ἐξατμίζουσαι εὐάναπτα ἀέρια, π.χ. ἀν-
θρακοχοῦν ὑδρογόνον. Ἀναφέρω ἐνταῦθα μόνον
τοιαύτας πηγὰς εἰς τὰς Ἰνωμένες Πολιτείας,
τὴν Κίναν, τὴν Ἰταλίαν, πρὸ πασῶν ὅμως τὰ
ἱερὰ πυρὰ τῆς χερσονήσου Ἀφγερονίας ἐν Πα-
καῦ τῆς Κασπίας, θαλάσσης, πρὸς ἣν ἐπορεύθη-
σαν οἱ εὐλαβεῖς πυρολάτραι Πάρσοι «ὅπως ἴ-
δωσι τὸν φλογέντα αὐτῶν θεὸν κατὰ πρόσω-
πον». Τέλος ἡ γῆνη ἡμῶν σφαῖρα κυκλοῦται
ὑπὸ ζώνης ἠφαιστειῶν ὁρέων, ὧν αἱ λαβῶδεις
ἐκχύσεις ἠδύνατο νὰ γνωρίσωσιν εἰς τοὺς ἀν-
θρώπους τὰ εὐεργετήματα τοῦ πυρός. Ὁ Ἀλέ-
ξανδρος Οὐμβάιδος ἀναφέρει, ὅτι εἴκοσιν ὄλα
ἔτη μετὰ τὴν ἐρηξίν τοῦ Ἰσοῦλο ἐν Μεξικῷ
ἠδύνατο ν' ἀναφλεχθῶσι μικρὰ ξυλάρια τιθέ-
μενα ἐπὶ τῆς πυρίνης λάβας τῆς ἐκχυθείσης περὶ
τὸν κρατῆρα.—Ἐάν δὲ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ λάβα
καὶ εἰς μίαν ὄλην γενεάν ἀνθρώπων παρεῖχεν ἀ-
διαλείπτως νέον πῦρ, ἢ ἀψίγητο ἐπὶ τέλους,
οὕτω δὲ ήθελε καταλίπει πάλιν τοὺς ἀν-
θρώπους, ὅπως καὶ πρότερον, ἀνευ πυρός. Καὶ
ἀπὸ τῶν ἠφαιστειῶν λοιπὸν δὲν ἠδύνατο ὁ ἄν-
θρωπος νὰ διδαχθῇ τότε τὴν τέχνην τοῦ ἀνά-
πτειν αὐτὸς τὸ πῦρ, ἐξ οὗ ἐξάρτωνται τὰ πάντα.

Πόθεν λοιπὸν ἐδιδάχθη τοῦτο;

Ὅπως προσεγγίσωμεν εἰς λύσιν τοῦ δυσχε-
ροῦς τούτου ζητήματος θεωρήσωμεν τὰς ἀρχι-
κὰς μεθόδους, αἱ καὶ σήμερον ἐτι μεταχειρίζον-
ται οἱ ἀπολίτιστοι λαοὶ πρὸς ἀναψίν τοῦ πυ-
ρός, αἵτινες καὶ παρὰ τοῖς προγενεστέροις ἡ-
μῶν ἀπανταχοῦ ἦσαν ἐν χρῆσει. Ἡ συνηθεστέρη
μέθοδος συνίσταται εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλα τρι-
βὴν δύο ξύλων διαφόρου σκληρότητος, εἴτε
τριβομένου τοῦ σκληροτέρου ἐπὶ τοῦ μαλακω-
τέρου, ἢ διατρυπωμένου τοῦ μαλακοτέρου καὶ
τριβομένου ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σκληροτέρου περι-
στροφικῶς μέχρις ἀναφλέξεως τοῦ μαλακωτέ-
ρου. Ἠλὴν τῆς μεθόδου ταύτης ἀπαντῶμεν καὶ
ἄλλην τινα, ἀλλὰ μόνον ἐν Ἀμερικῇ, παρὰ τοῖς
κατοίκους τῆς γῆς τοῦ πυρός (Φακουερανδοῖς),
ὅπως καὶ παρὰ τοῖς βορείοις Ἀμερικανικοῖς Ἰν-
διάνοις καὶ τισιν Ἑσκιμῶ. Κατὰ ταύτην πλήσ-
σονται πυρίτης λίθος ἐπὶ τεμαχίου σιδήρου, οὗ-
τω δὲ γεννῶνται σπινθῆρες, οἵτινες λαμβανόμε-
νοι ὡς ἐκκαυμα ἐπὶ ξηροῦ χόρτου ἢ ἔριων γεν-
νῶσι τὴν φλόγα. Τέλος παρατηρήθη ἐν τῇ με-
σημβρινῇ Ἀρρικῇ ὅτι οἱ Νιγέρται παράγουσι
πῦρ τρίβοντες πυρίτην λίθον ἐπὶ ξύλου ἐφ' οὗ
δέσπειραν ὀλίγην ἄμμον. Οὕτω παρ' ἀπασί
τοῖς ἀπολίτιστοις λαοῖς ὁ λίθος καὶ τὸ ξύλον

εἰσὶν αἱ πρώται ὕλαι πρὸς ἀναψίν πυρός καὶ δὴ
τριπτάς ἐνοούμεναι, ξύλον μετὰ ξύλου, λίθος
μετὰ λίθου καὶ ξύλον μετὰ λίθου.

Ἐκ τῆς προϊστορικῆς ὁμῶς ἀρχαιολογίας
γνωρίζομεν, ὅτι ὁ λίθινος αἰὼν προηγήθη τοῦ
μεταλίθου, δηλ. ὅτι ὑπῆρξέ ποτε χρόνος,
καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι οὐδὲλως ἐγίνωσκον νὰ με-
ταχειρίζονται καὶ ἐπεξεργάζονται τὰ μέταλ-
λα, ἀλλὰ κατεσκευάζον πάντα τὰ πρώτα καὶ
ἀρχικὰ αὐτῶν σκεῦη ἀποκλειστικῶς ἐκ λίθου
καὶ ξύλου ἢ ἐξ ἑστων καὶ κεράτων ζῶων.
Κατὰ τὸν λίθινον ὅμως ταῦτον αἰῶνα διακρί-
νονται σαφῶς δύο περίοδοι ἢ περίοδοι τῶν ἀ-
θῆκτων καὶ ἡ τῶν τεθηγγμένων λίθινων σκευῶν
ἢ περίοδος, δηλ. καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος μεταχειρί-
ζετο τὸν λίθον ὡς σκεῦος, ὅπως ἐλάμβανεν αὐ-
τὸν ἐκ τῆς φύσεως, ἢ τὸ πολὺ ἔθραυε μόνον τὰς
γωνίας αὐτοῦ καὶ τὰς ἐξοχὰς, καὶ ἡ περίοδος,
καθ' ἣν ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιτηδεύτης τόσῳ προὔ-
χώρησεν, ὥστε κατεσκευάζοντο ἐστιλβωμένα
καὶ κομψὰ ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα λίθινα διὰ τῆς
τρίψεως τῶν πρὸς τοῦτο ὀρισμένων λίθων.

Ἐκ τῶν εὐρεθέντων δὲ ἐργαλείων τοῦ λίθι-
νου αἰῶνος τὴ πλείστον συνίσταται ἐκ πυρίτου
λίθου τὸ μὲν διότι ὁ λίθος οὗτος εἶνε τὰ μά-
λιστα ἀπανταχοῦ διαδεδομένος, τὸ δὲ διότι διὰ
μῆς πλήξεως σχίζεται εἰς σύμμετρα, ἐλασμα-
τοιδῆ, ἑπακμα τεμάχια, μικρὰ καὶ μεγάλα.

Ἐκ τῶν ἀναμνηρίστων τούτων γεγονότων ἐ-
ξάγεται ἡ ὑπόθεσις, ἡ ἐξηγουσα ἐντελῶς τὴν
ἀνακάλυψιν τοῦ πυρός. Κατὰ τὴν Ἐραῦσιν καὶ
πληξίν τῶν λίθων ἀνεπήδων σπινθῆρες, τὸ δὲ
λάμπον τοῦτο φαινόμενον ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν
τοῦ ἀρχηγόνου ἀνθρώπου, ὅστις, σημειωθέντος ἐν-
ταῦθα, ἠδύνατο νὰ παρήγῃ αὐτὸ ἐσάκις ἢ
ὀλεεν. Ἀλλὰ βραδύτερον δὲν ἐσχίζον μόνον τοὺς
λίθους, ἀλλὰ καὶ ἠκόνιζον αὐτοὺς ἀπλοῦστατα,
τρίβοντες ἐπ' ἀλλήλων καὶ δι' ἀλλήλων. Ἐάν
ὅμως τρίψωμεν δύο τεμάχια λίθου τινὸς πυριτι-
κοῦ ἰσχυρῶς μετ' ἀλλήλων, βλέπομεν εὐθὺς λάμ-
ψιν ἀναδιδομένην. Διὰ θήξεως δὲ τῶν λίθων
αὐξάνεται ἡ λάμψις αὕτη τὰ μέγιστα καὶ δὴ
κατὰ τὸ διάφορον εἶδος τοῦ λίθου μεταβάλλε-
ται εἰς διάφορα ἀλλοιούμενα λαμπρὰ χρώματα.

Ῥίπτοντες νῦν ἀπλοῦν τι βλέμμα ἐπὶ τῶν ὠ-
ραιότατα ἐξεργασμένων σκευῶν τοῦ λίθινου
αἰῶνος πευθόμεθα, ὅτι πρὸς σχηματισμὸν τῶν
ποικίλων αὐτῶν μορφῶν καταβάλλετο μεγάλη
ἐργασία διὰ πλήξεως καὶ τρίβης, διότι μόνον
διὰ τῶν δύο τούτων τρόπων ἦτο τότε δυνατόν
νὰ κατασκευασθῶσι τὰ σκεῦη ταῦτα. Οὕτως ἐ-
τρίβετο καὶ ἐθίγητο ὁ λίθος ἐπὶ λίθου, καὶ οὕ-
τω παρήγετο ἡ λάμψις. Ἀλλὰ καὶ τὰ ξύλα
εἰργάζοντο τότε οἱ ἄνθρωποι εἴτε διὰ λίθων, εἴτε,
ἐάν ταῦτα ἦσαν μαλακώτερα, διὰ σκληροτέρων
ξύλων, διότι μόνον λίθινα καὶ ξύλινα ἐργαλεῖα
ὑπῆρχον. Καὶ εἰς τὸ ξύλον λοιπὸν αἱ λεπταὶ

μορφαί, οἷαι ἡ στοργυλώσεις αὐτῶν ἢ ἡ διά-
τρησις, ἐγίνοντο μόνον διὰ θήξεως καὶ τρίβης.
Τρίβόμενον ὅμως τὸ ξύλον διὰ λίθου ἢ διὰ σκλη-
ροτέρου ξύλου ἐξήγε λάμψιν, ἐκ ταύτης δὲ πα-
ρήγετο μικρὰ πυράκτωσις, ἐξ ἧς τέλος, τῆς τρι-
βῆς παρατεινομένης, ἐξήπτετο φλόξ. Βραδύτερον
ἔτριβον πρὸς ἀναψίν πυρός σκληρὸν ξύλον ἐπὶ
μαλακοῦ διότι ἐκ πείρας ἐδιδάχθησαν, ὅτι οὕ-
τω τάχιστα καὶ εὐχερέστατα παράγεται πῦρ.
Διὰ τοῦ τρόπου τούτου λοιπὸν κατὰ τὴν πα-
ρασκευὴν τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐργαλείων ὠδηγή-
θη ὁ ἄνθρωπος εἰς ἀνακάλυψιν τοῦ πυρός, οὗ-
τω δὲ μόνον ἐξηγεῖται ἡ κυρία αἰτία δι' ἣν
οὗτος δὲν ἐξεπλήσθετο πλέον πρὸ τοῦ πυρός,
ὅπως πρὸ τῆς αἰφνης ἀκαδουσίας φλογῆς τοῦ
κερανούμενου δένδρου ἢ τοῦ ἐροντῶντος καὶ
φλόγας ἀποπτύοντος ἠφαιστείου, ἀλλὰ συνε-
θίσθη κατὰ μικρὸν, ἀνακαλύψας πρώτον μὲν τὸ
ἀπλοῦστατον φαινόμενον τοῦ πυρός, τὴν ἀπλὴν
ἀναπήδησιν τῶν σπινθῆρων, εἶτα τὴν λάμψιν,
εἶτα τὴν πυράκτωσιν, τέλος δὲ τὴν φλόγα. Ἐ-
νεκα τούτου βραδύτερον ἐξηγεῖται, ὅτι ἠδύνατο νὰ
παρήγῃ τὸ στοιχεῖον τοῦτο ὅπου καὶ ὅταν ἤ-
θελε τρίτον δὲ, ὅτι ἐγίνετο ἀληθῶς κύριος τοῦ
πυρός, γεγονότα, ἅτινα κατὰ τὰς ἄλλας πρό-
τερον δοθείσας ἐξηγήσεις ἔμενον ἀνεξήγητα.

Ἡ ἀνακάλυψις λοιπὸν τῆς πραραγωγῆς τοῦ
πυρός ἀνάγεται χρονολογικῶς εἰς τὴν πρότην
χρῆσιν τῶν λίθων καὶ ξύλων ὡς πρωτογένων
ἐργαλείων. Ῥίπτοντες δὲ τὸ βλέμμα ἡμῶν καὶ
ἐπὶ τῆς φύσεως βλέπομεν ἀνάλογόν τι δυνάμενον
νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄλλη τούτου ἀπόδειξις, ὅτι δηλ.
οἱ ἀνθρωποειδεῖς πίθηκοι δὲν μεταχειρίζονται
μὲν τὸ πῦρ, μεταχειρίζονται ὅμως ξύλα καὶ λι-
θους, τὸ μὲν ὡς ἐργαλεῖα π.χ. πρὸς θραῦσιν
καρῶν, τὸ δὲ ὡς ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν. Πρὶν
ἢ δὲ ὁ ἄνθρωπος γνωρίσῃ ὅλας τὰς ιδιότητας
τοῦ πυρός καὶ πρὶν ἢ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ποικι-
λοτρόπως, ὅπως ἡμεῖς σήμερον, παρήλθεν ἀναμ-
φιβόλως καμμεγίστη χρονικὴ περίοδος. Ἀλλ'
ὅτι ἡ ἐφεύρεσις αὕτη τῆς ἀνάψεως τοῦ πυρός ἀ-
νήκει ἐν γένει εἰς τὰς μεγάλας ἐφευρέσεις, μά-
λιστα δὲ ὅτι ἀποτελεῖ ἀρετηρίαν σπουδαιοτά-
των ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος μεταβολῶν,
ἀπλῆ παρατήρησις ἢ σαφηνίση. Φαντασθῶμεν
αἰφνης ἀπὸ τῶν νεωτέρων χρόνων τὴν χρῆσιν
τοῦ πυρός ἀφαίρουμένην ὄλη ἡ βιομηχανία ἡ-
μῶν, τὸ ἐμπόριον, ἡ ἐπιμιξία, αἱ τέχναι καὶ
αἱ ἐπιστήμαι, ὅλαι αἱ εὐκολίαι καὶ αἱ ἀνάγκαι
εἴου πεπολιτισμένου, ἤθελον αἰφνης παύσει,
μετ' ὀλίγα δὲ ἔτι ἠθέλωμεν φθάσει εἰς ἐσθιμί-
δα ἀναπτύξεως κατωτέρων τῶν κατοίκων τῆς
γῆς τοῦ πυρός, διότι καὶ οὗτοι μεταχειρίζονται
πῦρ.

Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετεβιβάζετο, ἐν τῇ
οἰκογενεῖᾳ τῶν Κοντογιανναίων τῆς Φθιώτι-

δος, ὡς ἱερὸν κειμήλιον, ἡ σπάθη τοῦ γέροντος
Κοντογιάννου, ἐφ' ἧς ἐλληνιστὶ γεγραμμένοι ἀ-
νεγινώσκοντο οἱ ἐξῆς στίχοι:

Ὅποιος ταῖνονους δὲν ψῆρε;
Ἡ' ἐλευθέρος σὲν κόσμον ἐξῆ,
Δύσσα, τιμῆ, ζωῆ σου
εἴν' μόνον τὸ σπαθί σου.

Τὸ ἐπόμενον διήγημα ἰγρῆφθ' ἀπὸ τοῦ κ. Ἐρνέστο
Βίγερτ, μεταφράσθη δ' ἐκ τινος τῶν τελευταίων τευχῶν
τῆς Deutsche Rundschau τοῦ Βερολίνου. Σ. τ. Δ.

EN BIOΛION

Μεταξὺ ἄλλων ἐγένετο λόγος—δὲν ἐνθυμοῦ-
μαι πῶς, πλὴν τούτου εἶνε ἀδιάρθρον—περὶ ὀ-
νομαστῶν βιολίων. Οἱ ἐν τῇ μικρᾷ συνανα-
στροφῇ εἰθικοί ἔκαμνον μετὰ πολλῆς σπουδαί-
τητος παρατηρήσεις περὶ τῆς κλίσεως τῆς ἠχη-
τικῆς σανίδος καὶ περὶ τοῦ ὕψους τοῦ μαγα-
θίου. Τινὲς ἔκλινον νὰ πιστεύωσιν, ὅτι οἱ ἐφημιζό-
μενοι κατασκευασταὶ βιολίων τῆς παραλλοῦσης
ἐκατονταετηρίδος κατεῖχον μυστικὰν τι Αἰρη-
τικὸς τις δὲ διετείνετο μετὰ περισσώτερον πτόμ-
φου ἢ ἐπιτυχίας, ὅτι ἡ ἀξία τοῦ βιολίου εἶνε ὑ-
ποθετικὴ, καὶ ὅτι ἡ χεῖρ μόνη τοῦ καλοῦ καί-
κτου ἀρκεῖ νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ ὄργανον. Πάντες ἀν-
τέτεινον εἰς ταῦτο καὶ ἀνέφερον «γεγονότα ἀ-
διαφιλονείκητα», διηγούντο σχετικὰ ἀνέκδοτα
καὶ ἱστορίας, αἵτινες εἶχον τόσον πολὺ τὸ δια-
φέρον, ὥστε μετ' ὀλίγον ἐλησημονήθη ἡ πρώτη
ἀφορμὴ τῆς συζήτησεως.

Ὁ γέρον ἀπόστρατος ταγματάρχης κύριος
Σ* . . ., οὕτινος ἡμεῖς οἱ νεώτεροι εἶδαμεν τὰς
τρίχας μόνον λευκὰς ὡς τὴν χιόνα, οὕτινος ἔ-
μας ἡ ἐπιδερμὶς διέσπασεν ἐτι νεανικῶν χρόιαν,
εἶχε μέχρι τοῦδε ἀκροασθῆ μετὰ προσοχῆς, χω-
ρὶς νὰ μετάσχη τῆς συνδιαλέξεως. Περὶ τὸ τέλος
δὲ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ εἰς τὸν γείτονα του,
ὅτι ἠδύνατο νὰ διηγηθῇ τοιαύτην ἱστορίαν βιο-
λίου, ἣτις ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ εἶχε τὴν ἀ-
ξίαν τῆς ἀληθείας, καθόσον συνέθη εἰς αὐτὸν
τὸν ἴδιον. Ὁ γείτων ἐξήτησεν ἀμέσως τὸν λό-
γον ὑπὲρ τοῦ κ. ταγματάρχου, ὅστις μετὰ τι-
νας παρακλήσεις ἤρχισεν ὡς ἐξῆς:

Μὴ μὲ παρεξήγητε. Εἰπὼν ὅτι θὰ διηγηθῶ
ἱστορίαν δὲν ἐνώθ ἢ ἀπλοῦν συμβάν, τὸ ὁποῖον
διηγούμαι, ὡς συνέθη εἰς ἐμέ. Δὲν γνωρίζω, ἐάν
μυθιστοριογράφος δύναται νὰ τὸ χρησιμοποίη-
σῃ ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει νὰ πληρώσῃ κε-
νὰ τινὰ, τὰ ὁποῖα ἀφίνα, διότι δὲν δύναμαι νὰ
διηγηθῶ, εἰμὴ μόνον ὅ,τι εἶδον καὶ ὅ,τι ἤκουσα.
Δίδω δὲ ἀπερίριστον ἀδειαν εἰς τὴν ὑμετέρην
φαντασίαν ν' ἀναπληρώσῃ τὰ κενά.

Διῆλθον κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ στρατιωτικοῦ
μου σταδίου ἐπι τινὰ λίαν εὐάρεστα ἐν Βιέννῃ,
Ἰμην ἀκόλουθος τῆς ἡμετέρας πρεσβείας καὶ
κάτοχος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς μου ἀρ-
κατὰ μεγάλῃς καὶ ἐλευθέρας παντὸς χάρους πε-
ριουσίας. Εἶχον δὲ πλήρη καὶ τὴν διδύσειν νὰ

κάμω εδρυτάτην γρήσιν τῶν κοινωνικῶν πλεονεκτημάτων τῆς θέσεώς μου καὶ πλήρους βαλαντίου.

Ἡ Βιέννα ἦτο ἀκόμη ἡ παλαιὰ Βιέννα, ἡ τῆς πρώτης δεκαετηρίδος μετὰ τοὺς ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἀγῶνας, ἡ Βιέννα τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου καὶ τοῦ παντοδυνάμου αὐτοῦ ὑπουργοῦ Μεττερνίχου, ἡ πόλις τῶν ὑψηλῶν τειχῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν ὀχυρωμάτων, ἐφ' ὧν ἐγένετο ὁ περίπατος ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων, ἡ πόλις τῶν ἐξοχικῶν προσάστειων, ἡ Βιέννα τῶν Rubini, Lablache καὶ Pasta, τῶν Nostroy καὶ Scholz, ἡ Βιέννα, ἡ ἡ καρδιά ἦν ἐτι τὸ Würstelprater. Ὁ βίος ἐν αὐτῇ ἦτο κάλλιστος καὶ λίαν εὐχάριστος, νομίζω δὲ καὶ λίαν εὐθηνός. Ἀλλὰ τότε ἔζη τις εἰς ὅλον τὸν κόσμον εὐθηνά, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἦσαν μᾶλλον εὐχαριστήμενοι, διότι εἶχαν ὀλιγωτέρας ἀπειρησεις. Ἐργασίας δὲν εἶχον πολλὰς, τούτεστι δὲν εἶχον τακτικὴν ἐργασίαν. Τὰ καθήκοντά μου ἦσαν περίπου νὰ κάμνω καθ' ὠρισμένας ὥρας ἐπισκέψεις, νὰ θλίπτω παρατάξεις, νὰ γράφω ἐνίοτε ἐπιστολάς καὶ νὰ παρευρισκώμαι εἰς ἐπίσημόν τινα χορὸν ἢ εἰς μουσικὴν ἐσπερίδα. Μοὶ ἔμεινε δὲ τόσος καιρὸς διαθέσιμος, ὥστε οὐδέμιαν εἶχον φροντίδα περὶ τῆς ἀφελίμου διαθέσεως αὐτοῦ. Τὸ ἀφελίμον, ἐννοεῖται, ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ εὐχάριστον. Οὕτως ἀνεγνώρισκα, ὅτι ὡς ἀκόλουθος πρεσβείας εἶχον τὸ καθήκον νὰ μελετήσω, ὅσον ἠδυνάμην, τὸν τόπον, ἐνῶ ἔζων, καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ. Αἱ μελέται αὗται ἠδύναντο ἴσως νὰ μοι χρησιμεύσωσιν, ἐν εἰσηρχόμενῃ ποτὲ εἰς τὸ διπλωματικὸν στάδιον, πρὸς ὃ ἀπέβλεπον τότε. Δὲν ἐδυσκολεύθη δὲ περὶ τὴν εὐρεσίαν τῆς προσφορωτέρας μεθόδου διὰ τὴν μελέτην ταύτην. Ἐνόμιζον, ὅτι πρὸ παντὸς ἔπρεπε νὰ διατρίβω εἰς τὰς δόδους καὶ ὅπου ἰδίως κατὰ προτίμησιν διεσκέδαζον ὁ λαός. Συνέπεια τῆς σκέψεώς μου ταύτης ἦτο, ὅτι σπανίως ἐγευμάτιζον εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, περιφερόμενος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς καφενεῖου εἰς τὸ ἄλλο. Ἐγγέλων μετὰ τοῦ ὄχλου τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ κομικὰ θεάτρα, ἐπεσκεπτόμην ἐνίοτε καὶ τὸν ζωηρὸν ἔτι τότε Καραγκιόζην, μετὰ δὲ τὰ θεάματα ταῦτα περιεπλανώμην εἰς τὰ ἀπειράριθμα διασκεδαστικὰ καταστήματα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν, ὅπου ἐπαιάνιζον μουσικαὶ μέχρι θαθείας νυκτός. Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ στρατιωτικὴ μου στολή κατὰ τὰς ἐκδρομάς ταύτας ἔμενον οἴκοι, διότι ἠνώχλει ἐμὲ μᾶλλον ἢ τοὺς Βιενναίους.

Εἶχον δὲ σπουδαίαν ἀφορμὴν νὰ θεωρῶ ἐν τῶν μερῶν ἐκείνων ὡς τὸ προσφορωτέρον πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν γνώσεών μου, καὶ ἐπὶ τέλους σπανίως παρήρχετο ἐσπέρας, καθ' ἣν νὰ μὴ διέλθω ἐν αὐτῇ μίαν τοῦλάχιστον ὥραν.

Γελᾶτε καὶ ὑποπτεύεσθε ἤδη! Ἐννοεῖται,

ὅτι μορφή τις θήλεια μὲ προσεῖλκυεν ὅπου ἄλλως οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ ἐπαγωγόν. Ἡ αἴθουσα ἦτο ἀραιὰ εὐρύχωρος, ἀλλὰ χαμηλὴ καὶ πάντοτε πλήρης καπνοῦ. Ὁ ἀγαθὸς ἀστὸς ἔφερεν ἐτι τότε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν μακρὰν του καπνοσούριγγα, ἡ τὴν εἶχε κατατεθειμένην παρὰ τῷ ξενόδοχῳ. Περὶ ἀπλῆς ξυλίνης τραπέζας ἐκάθοντο στενωχωρημένοι αἱ οἰκογένειαι, διότι καὶ εἰς τὰς ἐντίμους συζύγους καὶ θυγατέρας τῶν ἐργατῶν συνεχωρεῖτο ἀθῶα διασκεδάσις μετὰ ποτηρίου οἴνου. Ἀλλ' ὅσον εὐμορφα, στρογγύλα καὶ ζωηρὰ πρόσωπα καὶ ἂν ἦσαν ἐκεῖ, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν μὲ εἶλκυε, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου ἐστρέφοντο ἀλλαχθῶ. Πᾶσαν ἐσπέραν ἐτελεῖτο ἐκεῖ συναυλία τις, ἀποτελουμένη ἐκ κιθάρας καὶ βιολίου. Τὴν κιθάραν ἐπαίξε γραιὸς τις, ἥτις πάντοτε νυσταλέα ἔκρουε τὰς χορδὰς διὰ λειψισάρκων δακτύλων καὶ συχνότατα ἐπληττεν ἄλλην ἀντ' ἄλλης. Τὸ βιολίον ὅμως ἐπαίξε νέα χαρακτηριστά, ἥτις μετὰ σπανίας χάριτος ἐκράτει τὸ τόξον καὶ ἐξῆγεν ἐκ τοῦ ὄργάνου τῆς ἡχοῦς μελωδικωτάτους.— Ἄ, ὦραϊα! θὰ ἀνακραῖζετε θεσπείως.

Σὰς ὑπεσχέθην τὴν ἱστορίαν βιολίου καὶ ὅμως ἀρχίζω ἐπιγραφίαν τῆς βιολιστρίας, ἡ μᾶλλον συμβῶν τι μετ' αὐτῆς.— Ἰσως ἀλλὰ τὸ βιολίον δὲν εἶναι ξένον τῆς ἱστορίας μου. Ὁ πλήρης αὐτοῦ ἦχος ἔσχε παράδοξον ἐπ' ἐμὸν ἐπιφρόνην, ὅτε τὸ πρῶτον εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν, χωρὶς ἔτι νὰ διακρίνω τὸν παίζοντα ἐν τῷ σκότει' ἢ μᾶλλον, διὰ τὰ ἤμαι φιλαλήθης, ὃ ἦχος αὐτοῦ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν, διερχόμενον ἐκείθεν. Ἐπειτα δὲ εἶλκυσε τὴν προσοχὴν μου ἡ μικρὰ χεὶρ, ἥτις ἐκράτει τὸ τόξον μετὰ τόσης χάριτος, καὶ ἡ ἐτέρα χεὶρ, ἥτις μετὰ ρυθμοῦ δακτύλων ἠγγίξε τὰς χορδὰς. Αἱ δύο αὗται μικρὰ χεῖρες ἐξηρτῶντο, ἐννεύεται, ἐκ βραχιόνων στρογγύλων, οἵτινες ἀνῆκον εἰς χαρισίστατον σῶμα. Ὁ δὲ λευκὸς λαίμηξ, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐστηρίζετο τὸ βιολίον, δὲν ἀπέχευε πολὺ τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν, τῶν ἄλλοτε μὲν μελαγχολικῶς χαμηλοῦμένων, ἄλλοτε δὲ μετὰ ζωηρᾶς ἐκφράσεως ὑπὲρ τὸ συνομιλοῦν πλῆθος προσπλουμένον. Δὲν θὰ περιγράψω τὴν ὠραίαν μουσικὴν ὡς λέγω μόνον, ὅτι ἐπληροφορήθη ἀμέσως, μολονότι δὲν ἠδυνάμην ν' ἀμφιβέλλω, ὅτι ἦτο Ἴταλις, καὶ φαντασθῆτε αὐτὴν ὅσον θέλετε Ἴταλικὴν μεθ' ἐνὸς μόνου περιωρισμοῦ. Εἶχε καθαρωτάτην λευκὴν ἐπιδερμίδα καὶ κόμην ξανθὴν λαμπρὰν, ἥτις ἐκορυφοῦτο ὑπὲρ τὸ χαμηλὸν μέτωπον καὶ ἐν τῇ ἀφθονίᾳ τῆς δυσκόλως ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ κτενίου πρὸς τοῦτο ὅμως εἶχε μέλανας ὀφθαλμούς καὶ μελαίναν ἀφροῦς, σχηματισμένας εὐθεῖαν σχεδὸν γραμμὴν ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ πρόσωπόν της ἐφαίνετο ὀρθότατον. Ἠδυνάτω τις νὰ τὸ ἐνομάσῃ ὠραίον, εἶχεν ὅμως καὶ κῆτι τι, τὸ ὅποιον δὲν ἐκφράζετα

διὰ λέξεων. Ἐπαίξε τοὺς χορδὸς τοῦ τότε μου κατὰ τῶν τῶσον ἠδυνάθη, ὥστε τὰς συνεπείας ἠσθάνετό τις ἀμέσως καθ' ὅλα τὰ μέλη ἐκτὸς αὐτῶν ἐπαίξεν ἔξομα μελαγχολικὰ, τεμάχια μελοδραμάτων, καὶ, ὅπερ πρὸ πάντων ἤρεσκα, μίγμα τι παράδοξον ὅλον αὐτῶν, γέννημα τῆς στιγμῆς αὐτοσχέδιον. Ἡ γραιὴ παρηκολούθει ἐπὶ τῆς κιθάρας μετὰ μεγίστης ἀπλότητος, μετὰ τὰς ζωηρὰς δ' ἐπιδοκιμασίας τοῦ κοινοῦ, περιεφέρετο μετὰ δίσκου καὶ συνῆθροισεν ἐκούσιως συνεισφοράς, ἐνῶ ἡ νέα ἐχόρδιζε τὸ βιολίον. Ὅτε ἔβριφα παρὰ τὰ γάλλικα μεγαλείτερον τι ἀργυροῦν νόμισμα, ἡ γραιὴ μὲ παρετήρησεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν μετὰ προσοχῆς, ὥσει ἤθελε νὰ ἐντυπώσῃ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῆς τὴν φυσιογνωμίαν μου, καὶ δὲν με ἐπλησίασε πλέον τὴν ἐσπέραν ἐκείνην.

Τὴν ἐπομένην ἡμην πάλιν εἰς τὴν θέσιν μου, καὶ τὴν παρεπομένην ἐπίσης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γραιὴ ὅσον ὦραν καὶ ἂν ἔμενον, μὲ ἐπλησίαζεν ἀπαξ μόνον, κῆξῃσα ἐπὶ μᾶλλον τὴν συνεισφοράν μου. Παρετήρησα δὲ, ὅτι κατέστησε προσεκτικὴν τὴν ὠραίαν καλλιτέχνίδα καὶ ὅτι αὕτη ἔβριψε διαβατικὸν ἐπ' ἐμοῦ βλέμμα. Ἰσως ἐφαίνετο εἰς ἀμφοτέρας παράδοξος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐπλήρονον εἰσοδον ὡς εἰς τὸ παρά τὴν πύλιν τῆς Καρινθίας μελοδραμα. Ἐνομάζετο «ἡ ὠραία Ἀγγελικὴ», οὐδεὶς δ' ἐγνώριζε τι πλέον τοῦ ἐνόματός της καὶ τῆς Ἰταλικῆς καταγωγῆς της. Οὐδ' ὁ ξενοδόχος ἠδύνετο νὰ δώσῃ ἄλλας πληροφορίες. Εἶχεν εἰσελθεῖ ἐσπέραν τινὰ, ἐπαίξεν, ἠὲ χαρίστησεν καὶ ἐπανῆλθεν. Ὁ ξενοδόχος ἔλεγεν, ὅτι τοιαῦτοι πλανώμενοι καλλιτέχναι δὲν ἦσαν σπάνιοι, ἦσαν δ' ἀνεκτοὶ ἐμοῦ ἤρχιζον νὰ πλῆττον τοὺς θαμῶνας ἔπειτα ἐξήτουν ἄλλην αἴθουσαν, καὶ ἡ θέσις των ἀνεπληροῦτο δι' ἄλλων. «Ἀλλὰ παίζει καλῶς, προσθέτετε, καὶ ἔχει ὠραῖον ἀρχαῖον μελωδικωτάτης φωνῆς βιολίον. Ἐγὼ ἐνοῶ κῆτι τι ἀπὸ αὐτά.» Καὶ ἐγὼ κῆτι ἐνόουν. Ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς ἀνατροφῆς μου ἦτο ἡ ἐκμάθησις τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τοῦ βιολίου, ὅσον δ' ἀκουσίως ἔκρουον τὸ πρῶτον, τόσον ἠγάπων τὸ βιολίον, ἐπὶ τοῦ ὅποιου, ἐννοεῖται, δὲν ἀπέκτεσα εἰμὴ μετρίαν ἱκανότητα. Ἄλλοτε εἶχον τὴν φιλοδοξίαν ν' ἀποκτήσω περιφρονῶν τι βιολίον, ἀλλ' ἔπειτα ἄλλαι περιπέτειαι μ' ἀπέτρεψαν τούτου. Καὶ τώρα ἀκόμη παίζω βιολίον πρὸς εὐχαρίστησίν μου μόνον καὶ ἴσως πρὸς ἀπελπισίαν τῶν γειτόνων μου. Ἄν καὶ δὲν εἶχον δὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ ἤμαι τεχνίτης, ἐνόμιζον ὅμως, ὅτι ἤμην δόκιμος κριτῆς τῆς τέχνης.

Ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ἀμφιβέβλω ἐὰν ἡμην ἀμερόληπτος. Ἀλλὰ τίς ἔχων ὑγίει τὰς αἰσθήσεις, ἠδύνετο ἡδὴ νὰ χωρίσῃ τὸ οὖς ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ;

Βεβαίως ἡ ὠραία Ἀγγελικὴ καθίστατο ὠ-

ραιοτέρα διὰ τῆς τέχνης· δὲν δύναιμαι ὅμως νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι θὰ εἶχε τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, παίζουσα ὅπισθεν πυκνοῦ παραπετάσματος. Τότε ἐν τούτοις ἡμην βέβαιος περὶ τούτου, καὶ ἠθουσίαν ὑπὲρ τοῦ παιξίματος, διὰ νὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐνθουσιῶ ὑπὲρ τῆς παιζούσης.

Ἀλλ' ἡ ἐξωτερικὴ ἀπόδειξις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τούτου δὲν ἦτο εὐκόλος. Θὰ τὴν θεωρήσῃτε ἴσως περιττὴν, ἀφοῦ νέος, ὁ ὅποιος εἶχεν, οὕτως εἶπεῖν, ἐλευθέρην παντοῦ εἰσοδον, διήρχετο πᾶσαν ἐσπέραν ὥρας τινὰς ἐν χαμηλῇ, σκοτεινῇ, καπνισμένῃ αἰθούσῃ, διὰ ν' ἀκούσῃ ἐπὶ βιολίου συνοδουμένου ὑπὸ κιθάρας χορδὸς καὶ μελωδίας μελοδραμάτων.

Ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις αὕτη δὲν τῇ ἐφαίνετο ἐπαρκῆς, ἦτο δὲ ζήτημα ἐὰν ἤρκει εἰς τὴν ὠραίαν Ἀγγελικὴν. Χειροκροτῶν πάσαις δυνάμειν εἰς τὸ τέλος παντὸς τεμαχίου, οὐδὲν ἐξέφραζον, διότι τοῦτο ἐπραττον πάντες οἱ γείτονές μου, καὶ μάλιστα ἰσχυρότερον δὲν ἠδυνάμην ὡσαύτως νὰ τῇ ὀμιλήσω κατὰ τὰ διαλείμματα, διότι οἱ ἀκρατοὶ μετ' ὅλην τὴν ζωηρότητα των ἐφέροντο τόσον εὐσηχημόνως, ὥστε διάδημα τοιοῦτον ἤθελε γεννησάι γενικὸν σκάνδαλον ἢ καλλιτέχνις πρὸς τοῦτοις δὲν ἐφαίνετο διατεθειμένη νὰ δώσῃ εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν. Ἐνίοτε ἀκρατῆς τις διέταττε τὸν ὑπηρέτην νὰ τῇ προσφέρῃ φαγητῶν καὶ ποτήριον οἴνου· οὗτος ὅμως ὑψὸν τοὺς ὄμους ἀπεκρίνετο: «δὲν τὸ δέχεται.»

Διατὶ νὰ ἀναβάλω τὴν ὁμολογίαν, ὅτι μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἡμην τόσον ἐρωτευμένος μετὰ τῆς Ἰταλίδος, ὅσον νεανίας θερμῆς δύναιται νὰ ἐρωτευθῇ μετὰ γυναικὸς, περὶ τῆς ὁποίας δὲν γνωρίζει ἀπολύτως οὐδὲν πλέον, ἢ ὅτι εἶναι ὠραία καὶ ἀτοχος τῆς σπανίας τέχνης τοῦ λαλεῖν εἰς τὴν καρδίαν δι' ἡχοῦ ἄνευ λέξεων;

Ἠρχόμενῃ τότε τόσον ἐνωρίς, ὥστε κατελάμβανον μίαν ἐκ τῶν πρώτων θέσεων. Ἡ ὠραιότης αὐτῆς δὲν ἔχανε διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἀποστάσεως καὶ διὰ τοῦ καλλιτέρου φωτισμοῦ ἀπ' ἐναντίας καθίστατο ἐπαγωγότερα διὰ τὴν λεπτότητα τῶν γραμμῶν καὶ τὴν ρεμβώδη μελαγχολίαν, ἥτις ὡς δρόσος τῆς πρώτης ἐκάλυπτε τὸ πρόσωπόν της. Εἶχε δὲ καὶ τι ἀσφαλές καὶ σταθερὸν ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, τὸ ὅποιον ἐνεποίει μοι τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ καταγωγὴ αὐτῆς δὲν ἦτο κοινὴ, εἶχε τι εὐγενές, τέλος εἶχε τι καθαρὸς γυναικειον. Δὲν ἤθελον θαυμάσει, ἐὰν ἐμάνθανον, ὅτι εἶναι ἄγγελος, ἢ ὅτι ἦτο ποτὲ, καὶ ὅμως οὐδέποτε διενόηθην νὰ φαντασθῶ τὸν ἄνδρα, ὅστις ἠδύνετο ν' ἀνήκῃ εἰς αὐτὴν. Πράγμα φυσικόν, ὅταν εἶναι τις ἐρωτευμένος.

Ἦθελον νὰ παρατηρηθῶ καὶ παρετηρήθην. Ἐπρεπε νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι τὴν ἔβλεπον ἀαταπαύστως, δὲν ἦσαν δ' ἐντελῶς τυχαία τὰ

βλέμματά, τὰ ὅποια ἐρίπτεν ἐνίοτε πρὸς τὴν θέσιν μου. Ἐπειτα ὅμως, ὅτε δὲν ἠδύνατο πλέον ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἐπιμονῆς μου, ἀπέστρεψεν αἴφνης τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ προσέσεως τόσον, ὥστε ἠδυνάμην νὰ ἐξαγάγω κολακευτικώτερὰ συμπέρασμα.

Ἠτέλησα ἐν βῆμα περαιτέρω, ἀδιάφορον πρὸς ποῖον σκοπὸν. Ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τῆς μουσικῆς—ἀνεχώρει πάντοτε τὴν αὐτὴν ὄραν—ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης καὶ τὴν περιέμενον πλησίον τῆς μικρῆς ὕρας, ἣτις ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ξενοδόχου καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἔπραξε ν' ἀπομακρυνθῆ. Ἐφερε τὸ βιολίον ἐντὸς κιβωτίου, ἢ δὲ γραία τὴν ἠκολούθει μετὰ τῆς κιθάρας. Ἐχαίρετσα καὶ τῇ ἀπέτεινα ἀμέσως τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ χάσω τὸ κέρδος τῆς πρώτης ταύτης συναντήσεως.

Ἐπιτρέφατέ μοι, κυρία, νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὴν εὐχαριστήσιν μου διὰ τὴν ἀπόλαυσιν, τὴν ὁποίαν καθ' ἐκάστην ἐσπέραν μοι παρέχετε διὰ τῆς μουσικῆς, ἢν μετὰ τόσας χάριτος καὶ τόσου πάθους ἐκτελεῖτε. Ἴν τῇ αἰθούσῃ δὲν μοι παρουσιάσθῃ εὐκαιρία πρὸς τοῦτο, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μείνω τόσον πολὺ δεξιέτης ὑμῶν.»

Προσέκλινεν ὀλίγον τὴν κεφαλὴν μετὰ ψυχρότητος καὶ ἐξῆκολούθησε βαδίζουσα μετὰ τὸ αὐτὸ βῆμα. Ἐγὼ τὴν ἠκολούθησα καὶ ἐβάδιζον ἤδη πλησίον τῆς.

Ἄνταμείβετε, ἀπεκρίθη, τοὺς εὐτελεῖς μου κόπους μετὰ τόσης γενναϊότητος, ὥστε δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ ἐπειλῆς. Θαυμάζω μόνον, πῶς δὲν βραβύνασθε τὴν τέχνην μου, ἐνῶ βεβαίως εἴθε συνειδημένος ν' ἀκούητε καλλιτέραν μουσικὴν καὶ δύνασθε εὐκόλως ν' ἀπολαύσητε τοιαύτης.»

Ἀντέλεξα μετὰ ζωηρότητος καὶ τῇ εἶπον τόσους εὐκρινεῖς ἐπαίνους διὰ τὴν καθαρότητα τῶν ἤχων καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως, ὥστε τεχνίτης ἤθελε κολακευθῆ.

Ἐμεδιάσεν ἄνευ συσταλῆς.

Ἐνωρίζω, ἀπεκρίθη μετ' ἠχηρᾶς φωνῆς, οἷαν οὐδέποτε ἤκουσα, ὅτι τιμᾶτε λίαν τὸ παιξίμῳ μου. Τὸ καλλίτερον μέρος τῶν ἐπαίνων ἀνήκει εἰς τὸ ὄργανον.» Ἦγειρεν ὀλίγον τὸ κιβώτιον. «Εἶνε βιολίον τῆς Κρεμόνης, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἤχησεν ὑπὸ ἄλλην χεῖρα καὶ ἐνεθουσιάσεν ἄλλο κοινόν, μεταξὺ τοῦ ὁποίου θὰ ἦτο μᾶλλον ἢ θέσις ὑμῶν, πρὸς μετὰ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων παιζῶ ἐγὼ ἀντὶ ὀλίγων χαλκῶν νομισμάτων.»

Μοὶ ἐπιτρέπετε νὰ βραστάσω ἐγὼ τὸ βῆμα αὐτό; ἠρώτησα εὐγενῶς, τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὸ κιβώτιον.

Μὲ παρετήρησεν ἐντρομος. Ἄλλὰ, κύριε...

Ἦθελον ν' ἀποκτήσω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς συνοδεύσω ὀλίγον, καὶ βλέπετε, ὅτι δὲν φέρω οὐδὲ τὸ βῆμα βαθείου.»

Ἐσφιγγε τὸ κιβώτιον ὑπὸ τῶν βραχίων. Ἄλλὰ διατὶ θέλετε νὰ με συνοδεύσητε; ἠρώτησεν ἡσυχῶς εὐρίσκω μόνη τὸν δρόμον.»

Τῇ εἶπον καθαρῶς, ὅτι ὅλη αὐτῆς ἡ ἐμφάνισις μοὶ ἐνεπνεύσεν ἀσύννητος ἐνδικαίφρον καὶ ὅτι ἤθελε μοὶ προξενῆσαι μεγάλην εὐχαριστήσιν ἢ γνωριμίαν τῆς. Θαυμάζετε, συνεπέρανα, βλέπουσά με μετὰ τῶν τακτικῶν ὑμῶν ἀκροατῶν.—Μὲ περισσώτερον δίκαιον ἠδυνάμην νὰ θαυμάσω ἐγὼ, εὐρίσκων ὑμᾶς ἐνώπιον τοιαύτων ἀκροατῶν διότι ἀναμφιβόλως δὲν ἤθελε λείπει ἡ θερμότερα ἀναγνώρισις καὶ ἐνώπιον τοῦ ἐλεγκτοτέρου ἀκροατηρίου διὰ νᾶν κυρίαν τοιαύτης ὠραιότητος καὶ τοιαύτης τέχνης.»

Δὲν ἔπραξε νὰ ὁμιλήσω περὶ ὠραιότητος, αὐτὸ τὴν ἐψύχρανε. Ἦμεθα τότε ὑπὸ φανὸν καὶ εἶδον σαρκαστικὴν τοῦ ὠραίου αὐτῆς στόματος ἔκφρασιν. Μετὰ τινὰ βήματα ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον διὰ μέλανος πέπλου. Δὲν ἀπεκρίθη δὲ λέξιν καὶ ἐφάνητο περιμένουσα ν' ἀπομακρυνθῶ. Τοῦτο ὅμως οὐδόλως εἶχον κατὰ νοῦν, καὶ τὴν ἠκολούθησα διὰ τοῦ πρανοῦς τοῦ φρουρίου πρὸς τὸ πρᾶσταιον, πρὸς τὸ ὁποῖον δεινθύνετο γοργῶ τῶ βήματι.

Τῇ ἐλάλησα καὶ πάλιν περὶ τοῦ βιολίου, περὶ οὐδετέρου οὕτως εἰπεῖν ἀντικειμένου, ἐπήνεσα τὴν μελωδικὴν καὶ συγγρόνως δυνατὴν αὐτοῦ φωνὴν καὶ ἠρώτησα, πῶς ἀπέτησε τὸ ὠραῖον τοῦτο ὄργανον, τὸ ὁποῖον θὰ εἶχε μεγάλην ἀξίαν διὰ πάντα εἰδήμονα.

Τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συνδιάλεξιν ἐδέχθη εὐχαρίστως.

Ἐτὸ βιολίον εἶναι πατρικὴ μου κληρονομία, ἀπεκρίθη πάλιν μετὰ θάρρους, ἢ μόνη μου κληρονομία, πρέπει νὰ προτύβω. Ὁ πατήρ μου ἦτο μουσικὸς ἐνὸς τῶν μικρῶν ἡγεμονῶν, τῶν ὁποίων εὐπορεῖ ἡ πατρίς μου—ἡ δυστυχῆς πατρίς μου. Αὐτὸς δὲ τὸ ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρὸς του, γνωστοῦ κατασκευαστοῦ βιολίων ἐν Κρεμόνῃ τοῦτο δὲ ἦτο τὸ καλλίτερον αὐτοῦ ἔργον.»

Ἄνηκετε λοιπὸν εἰς οἰκογένειαν καλλιτεχνῶν. Οὐ μόνον τὸ ὄργανον, ἀλλὰ καὶ ἡ τέχνη εἶναι κληρονομική.»

Ἐνεύσεν ὀλίγον. Ἄϊσως, κύριε, ἐὰν ὑπὸ τὴν λέξιν τέχνη ἐνοεῖτε τὴν φυσικὴν ἰκανότητα τοῦ ἐκφράζεσθαι διὰ τῆς μουσικῆς. Δυστυχῶς ὀλίγα ἐδιδάχθη. Ἴδαν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη διδάσκαλός μου ὁ πατήρ μου...»

Δὲν ἦτο τοῦτο δυνατόν;»

Τὸν ἀπόλωσα ἐνωρίς, λίαν ἐνωρίς. Ὡ, ἦτο ἄριστος καὶ ἀληθῆς καλλιτέχνης καὶ ὑπῆρξε καιρὸς, καθ' ὅν δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἀπὸν ἀπὸ καμμίαν τῆς αὐτῆς συναυλίαν πολλὰκις δὲ μόνος αὐτὸς πρὸςκαλεῖτο ἐξ ἑλῶν τῶν μουσικῶν τοῦ αὐλικῆς θιάσου. Τότε δὲν εἶχον γεννηθῆ εἰσέτι. Ἐγὼ τὸν ἐνηυμοῦμαι μόνον ἀσθενῆ καὶ

καταβεβλημένον ἄνδρα, τοῦ ὁποίου ἡ γὰρ ἔτρεμεν, ὅταν ἐκίνοι τὸ τόξον. Ἦτο τριακοντούτης μόλις, ὅταν ἀπέθανε, καὶ ἀπέθανεν ἐπαίτης.»

Ἄλλὰ πῶς ἦτο τοῦτο δυνατόν; ἠρώτησα μετὰ συμπαθείας.

Ἐστρεψε πρὸς στιγμὴν τὸ πρόσωπον πρὸς ἐμὲ καὶ εἶδον ἀστράπτοντα τὸν ὀφθαλμὸν ὑπὸ τὸν πέπλον. Δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐκράτει τὸ λεπτὸν ἀλυμμά μεταξὺ τῶν χειλέων, ὡς ἂν ἤθελε νὰ κλείσῃ τὸ στόμα.—Ἡ γραία ἐστέναξεν.

Καὶ ἡ μήτηρ ὑμῶν; ἠρώτησα πάλιν.

Ἡ Ἀγγελικὴ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐσιώπησεν.

Εἶχομεν προχωρήσει ἐν τῇ μακρᾷ ὁδῷ. Αἱ οἰκίαι ἐκεῖ ἦσαν μικρότεροι καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτῶν ἐξοχικώτεροι. Ἐν θέσει, ὅπου πλάγιος δρομίσκος διέσχισε τὴν ὁδόν, ἐσταμάτησεν.

Μακρότερον δὲν δύνασθε νὰ με ἀκολουθήσητε, εἶπεν ἀποφασιστικῶς.

Διατὶ ἔχι μέχρι τῆς κατοικίας ὑμῶν;»

Οὕτω τὸ θέλω, κύριε, καὶ μὴ ζητεῖτε διατὶ.»

Ἄλλ' ἐὰν σᾶς βεβαιώσω...»

Σᾶς παρακαλῶ, κύριε, ἐπιστρέφατε ἄλλως θὰ με ἀναγκάσητε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἶμαι κουρασμένη.» Ἦγειρε τὸν πέπλον καὶ με προσέβλεψε μετὰ βλέμματος ἰκετευτικοῦ.

Τῇ ἔτεινε τὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν μόλις ἤγγισσε διὰ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων. Ἐγὼ ἀπέλωσα, εἶπε καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν γραίαν.—Ἐλθέ Βαρβάρα.»

Δὲν ἐτόλμησα νὰ παρακούσω ἢ νὰ τὴν ἀναγκάσω νὰ δεχθῆ τὴν συνοδείαν μου.

Αἱ δύο γυναῖκες ἐγειναν μετ' ὀλίγον φωνῆς ἐν τῷ σκότει τοῦ δρομίσκου, ἐγὼ δὲ ἐπέστρεψα ἀργῶ εἴματα καὶ σκεπτικῶς εἰς τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν εἶχομεν ἤδη διέλθει.

Ἐνοεῖτε, ὅτι τὴν ἐπομένῃν ἐσπέραν ἦμην πάλιν ὁ ζωηρότερος θαυμαστῆς τῆς ὠραίας τεχνίτιδος καὶ ὁ ἀκόλουθος αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν. Ἐν τούτοις ἔν τέταρτον τοῦλάχιστον τῆς ὥρας ἔπρεπε τὴν φρονὴν ταύτην νὰ περιμείνω παρὰ τὴν μικρὰν ὕραν δὲν κατώρθωσεν ὅμως διὰ τῆς βραδύτητος νὰ με ἀπελπίσῃ, οὐδ' ἐφάνητο δυσπηρεστημένη διὰ τοῦτο. Μὲ ἀπεχαιρέτησε πάλιν κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καθ' ὅλας τὰς ἐπομένας ἐσπέρας. Οὐδέμια παρακλήσις μου ἔσχισε νὰ τὴν πείσῃ νὰ δεχθῆ τὴν συνοδείαν μου μέχρι τῆς κατοικίας τῆς.

Ἄλλὰ τοῦλάχιστον κατώρθωσα μετὰ τινὰ χρόνον νὰ λάβω τὴν ἀδειαν ὅπως βαστάζω ἐγὼ τὸ κιβώτιον μετὰ τοῦ βιολίου, δι' ὃ μ' ἔθλιβε φιλικῶς τὴν χεῖρα κατὰ τὸν ἀποχαριτι-

σμόν. Ἐνίοτε ἔταν ἐποιεῖν ἐν ἐξ ἐκείνων τῶν μελαγχολικῶν ἐθνικῶν φασμάτων, τὰ ὅποια ἐγνώριζεν ὅτι ἤκουον εὐχαρίστως, ἐρίπτε πρὸς ἐμὲ ταχὺ βλέμμα, τὸ ὁποῖον ἐκλινον νὰ θεωρῶ τρυφερὸν, ἐσπέραν δὲ τινὰ ἀναγκασθεῖσα ἕνεκα βροχῆς νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸ ἀλεξιθερόχιόν μου, ἔλαβε τὸν βραχίονά μου καὶ δὲν ἀπέσυρε τὴν χεῖρα, ὅτε ἔθεσα τὴν ἰδικὴν μου ἐπ' αὐτῆς... Δυστυχῶς δὲν ἔβρεχε καθ' ἐκάστην, ἀλλὰ προτόντος τοῦ χρόνου μοὶ ἐπέτρεπε καὶ ἐν εὐδίῳ καιρῷ τοιαύτας ὁωπείας.

Τότε δὲ παρακληθεῖσα, μοὶ διηγήθη καὶ τινὰ ἐκ τοῦ βίου τῆς, τὰ ὅποια ἦσαν ἀρκετὰ λυπηρά. Τὸν πατέρα τῆς, ὠραιότατον ἄνδρα, ἐρωτεύθη «πριγκίπισσα» συγγενῆς τοῦ ἡγεμόνος, ὑπ' ἢν ἐκεῖνος ὑπηρέτει ὡς αὐλικὸς μουσικὸς. Οὗτος τὴν ἠγάπα μὲ ὅλον τὸ αἶσθημα, τοῦ ὁποίου εἶναι ἐπιδεικτικὴ ψυχὴ καλλιτέχνου, ἐκείνη δὲ τὸν ἠγάπησε μὲ τὸ πάθος Ἰταλίδος. Ἱερὸς ἀντὶ πλουσίας ἀμοιβῆς ἐτέλεσε τὸν γάμον, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἐτηρήθησαν ὅλοι οἱ τύποι. Ἡσχέσις ἔμεινε ἐπὶ τινὰ καιρὸν μουσικῆ, μέχρι οὐ αἱ συνέπειαι αὐτοῦ προεκάλεσαν ἀπελπιστικὴν ἀπόφασιν. Ἡ ἀρνησις τῶν συγγενῶν ἦτο βεβαία ὅθεν προητοιμάσθη ἡ φυγὴ. Ἦδη εἶχον παραγγελοῦ οἱ ἵπποι, οἱ δὲ πολύτιμοι λίθοι τῆς εὐγενοῦς κυρίας εἶχον κρυθῆ ἐντὸς τῆς ἐσθῆτος, ὅτε ἡ φυγὴ ἐματαιώθη ἕνεκεν ἀπροόπτου καλύμματος. Ὁ ἡγεμὼν, μαθὼν τὸ συμβῆν, ἐξεμάνη ἐναντίον τῆς ἐπιλήθμονος συγγενοῦς, ἐναντίον τοῦ ἀλαζόνος θεράποντος. Οἱ σύζυγοι ἀπεχωρίσθησαν διὰ τῆς βίας. Ἡ πτωχὴ ἡγεμονίς ἐκλείσθη ἐντὸς ἀποκέντρου μοναστηρίου, τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ἔμαθεν ὁ μουσικὸς τὸ ὄνομα. Ἐκεῖ ἐγέννησε τέκνον, τὸ ὁποῖον ἐχώρισαν βαρβάρως ἀπὸ τῆς μητρῆς, παρέδωκαν ὅμως εἰς τὸν ἀτυχῆ πατέρα, ἀτίμως ἀπὸ τῆς ὑπαρξείας διωχθέντα, ἀφοῦ δι' ἔρκου ἐνώπιον τοῦ βασιλοῦ ὑπεσχέθη νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὸ κράτος ἐκεῖνο. Ἡ θλίψις ἐμάρανε τὴν πιστὴν καρδίαν τοῦ τοῦ λοιποῦ οὔτε ὀλέγησεν εἶχεν οὔτε δύναν μιν ἢ ὅλα τοῦ παιδίου τῷ ὑπενηθίμῳ διαρκῶς τὴν ὠραίαν γυναῖκα, ἣτις πρὸς ἐξίλασμόν τοῦ ἀγνοῦ αὐτῆς ἔρωτος διῆγε βίον ἔρημον ἐντὸς μοναχικοῦ καλλίου. Τέλος ὑπέπεσεν εἰς μελαγχολίαν, πρὸδρομον ἡλιθιότητος, ὥστε ἦτο εὐτύχημα, ὅτε ὁ θάνατος ἔθλιβε τέρμα εἰς τὰς βασάνους τοῦ.

Τὸ τέκνον τοῦ δυστυχῆ αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς δυστυχῆς ἐκείνης γυναίκας ἦτο ἡ Ἀγγελικὴ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς παρελήθη ὑπὸ ἱερέων. Ἐλάμβανεν ἐντὸς μοναστηρίου τροφὴν καὶ τὴν στοιχειωδέστεραν ἀγωγὴν. Ὅτε προέβη ἡ ἡλικία τῆς, ἐγένοντο προσπάθειαι νὰ πεισθῆ ὑπὲρ τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὅπως θεωρεῖστω βιοῦσα κατορθώσῃ νὰ λησμονηθῆ ἐν τῷ

οὐρανῷ τὸ ἀμάρτημα τῶν γονέων. Ἄλλ' ἐφο-
βεῖτο τὸν τάφον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου προσεπάθουν
νὰ τὴν κλείσωσι ζῶσαν. Ὅλα αὐτῆς ἡ ἀγάπη
ἐστράφη πρὸς τὸ βιολίον τοῦ πατρὸς, τὸ ὁ-
ποῖον εἶχε λάβει μεθ' ἐαυτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ὁ-
ποῖου ἐγυμνάζετο ὑπὸ τὴν ἀνεπαρκῆ καλοῦ τι-
νὸς μοναχοῦ διδασκαλίαν.

Ὁ μοναχὸς οὗτος, ὅστις καὶ αὐτὸς ἴσως δὲν
ἦτο εὐχαριστημένος ἐκ τῆς τύχης του, τῆ ἔλε-
γεν, ὅτι εἶχε κλίσει πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ
ὅτι ἠδύνατο νὰ κερδίξῃ τὸν ἄρτον τῆς διὰ τοῦ
βιολίου. Κατὰ συνέπειαν ἠναντιώθη ἐπιμόνως
νὰ δώσῃ τὸν ὄρκον καὶ νὰ λάβῃ τὸ μοναχικὸν
σχῆμα. Ἦναγκάσθησαν νὰ τὴν ἀποπέμψωσιν
ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ τότε ἤρχισε θάρρα-
λέως τὴν διὰ τοῦ ἀγνώστου κόσμου πορείαν.

Ἐν τῇ ἡγεμονικῇ αὐτῆς δὲν εἶχεν ἐντελῶς
λησμονηθῆ. Ἐξῆς ἐκεῖ μία ἀδελφὴ τῆς μητρὸς
της, φιλόφρων κυρία, ἥτις ἀπὸ καιροῦ εἰς
καιρὸν ἐζήτει κρυφίως πληροφορίας διὰ τῶν
ὑπηρετῶν περὶ αὐτῆς, προσφέρουσα συνδρομὴν
τινα ὡσαύτως. Ἄλλ' ἡ Ἀγγελικὴ ἦτο λίαν ὑ-
περήφανος καὶ δὲν ἐδέχθη. Ὡσαύτως κατα-
χρόνιοι τῆς δυστυχίας της δι' ἐπανειλημμέ-
νων ἀποπειρῶν ἐζήτουν νὰ πείσωσιν αὐτὴν νὰ
δεχθῆ τὸν πέπλον τὴν ἐθεύχουσαν, ὅτι θὰ ἠδύ-
νατο νὰ ἐξακολουθῆ τὴν μουσικὴν. Ἐσκέφη
τότε, ὅτι ἠδύνατο ἴσως διὰ τῆς μουσικῆς νὰ
καταστήσῃ ἰλαροτέρως τὰς λυπηρὰς ἡμέρας τῆς
μητρὸς της καὶ ἐπέβαλε τὸν ὄρον νὰ τῆ ἐπι-
τραπῆ, ἵνα συμμερισθῇ μετ' αὐτῆς τὸ μοναστή-
ριον καὶ τὸ κελλίον. Ἄλλ' ἡ πρότασις αὕτη
δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ, καὶ τότε ἐγκατέλιπεν ἡ
Ἀγγελικὴ τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς της, ἵν' ἀ-
ποφύγῃ νέας ἀποπειράς, ἵνα ζητήσῃ τὸν ἄρτον
ἐν ξένη γῆ. Ἦ γράφα ὑπηρεσίας τῆς μητρὸς αὐ-
τῆς, ἥτις ἐπρόκειτο νὰ τὴν συνδράμῃ κατὰ τὴν
φυγὴν καὶ εἶχεν ἕνεκα τούτου ἀπολέσει τὴν θέ-
σιν αὐτῆς παρὰ τῆ κλῆθ, τὴν συνώδευσεν.

Οὐδὲν ἔμαθον περὶ τῶν ἄλλων συμβάντων
κατὰ τὴν ἀκνωθῆ αὐτῆς περιήγησιν καὶ ἔ-
πειτα ἐν Βιέννῃ, ὅπου ἤδη πρὸ δύο ἐτῶν διέμε-
νον. Ἐφαίνετο ἀποφειγούσα τὰς περὶ τοῦ ἀντι-
κειμένου τούτου ἐρωτήσεις μου.

«Διήλθον λίαν ὀλιγοῦς τὸν καιρὸν αὐτὸν,
μοὶ εἶπέ ποτε, καὶ πολλὰκις ἐσκέφθην, ἐὰν δὲν
ἦτο προτιμώτερον ν' ἀρνηθῶ τὸν κόσμον, πρὶν
τὸν γνωρίσω, παρηγοροῦσα τὰς ἀδελφὰς ἐν τῷ
μοναστηρίῳ διὰ τοῦ βιολίου μου. Ὡ! πόσον
κακὸς εἶναι ὁ κόσμος! Καὶ ἔταν τις ἦναι πτω-
χὸς καὶ ἄπειρος...! Δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει
πλέον βοήθεια. Ὅ,τι εἶμαι εἶμαι. Οὐδὲν δύ-
ναται νὰ με βοηθήσῃ.»

Τοῦτο ἦτο λίαν ἀπελπιστικὸν καὶ πρὸς τοὺς
λόγους τούτους ἤρμυζεν ἀκριβῶς ὁ μελαγχό-
λικὸς χαρακτήρ, ὁ ὁποῖος τόσον βαθύως εἶχεν
ἐντυπωθῆ ἐπὶ τοῦ ὄραίου αὐτῆς προσώπου. Ἦ-

γὰ ὅμως δὲν ἤθελον νὰ πεισθῶ, ὅτι δὲν ὑπῆρχε
βοήθεια δι' αὐτὴν, ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ τὴν
βοηθήσῃ. Μήπως ἐγὼ αὐτὸς δὲν εἶχον τὴν δια-
κασετέρην ἐπιθυμίαν νὰ καταστῶ ὁ μέλλων νὰ
συνδράμῃ αὐτὴν φίλος;

Φίλος!—Ναί, ἐννοεῖται καὶ τοῦτο. Ἄλλὰ αἰ-
σθημα φιλίας δὲν ἦτο τὸ δικαίον τὴν καρδίαν
μου, φλογερότερον καθυγόμενον ἡμέρα τῆ ἡμέρας.
Τοιοῦτον αἰσθημα φιλίας ἤθελον θεωρεῖ τότε ὡς
αἰσθημα ψυχρὸν, ἐπαρκὲς μόνον εἰς ἀγαμὸν γέ-
ροντα μὲ ἀποτεφρωμένην καρδίαν καὶ φλα-
κρὰν κεφαλῆν. Ἰυνὴ τόσῳ νέκ, τόσον ὡραία
καὶ τόσον ἀξέπραστος! καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος ζωη-
ρὸς, θιασώτης τῆς εὐζωίας, νέος ἐπιδεικτικὸς
παντὸς ὑψηλοῦ αἰσθήματος! Ὅχι! τὸ αἰ-
σθημά μου ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ φιλία, πᾶν ἄλλο ἢ
φιλανθρωπία. Ἦ καρδίαν μου ἔως; τότε εἶχε
μείνει ἐλευθέρη, ἔσον καὶ ἂν ὑπέπεσεν εἰς πει-
ρασμὸν—ἠρόφρων πρῶτην φοράν, ἐὰν ὅ,τι πλη-
σίον τῆς ἀξιεπράστου ταύτης γυναικὸς ἠσθάνο-
μην ἦτο ἔρωσ—καὶ βεβαίως ἦτο ἔρωσ.

Ὁμολογῶ ὅτι ὀλίγον ἐβασάνισον τὴν κεφα-
λήν μου, τί ἤθελε συμβῆ, ἂν καὶ ἡ Ἀγγελικὴ
μὲ ἠγάπα. Ἄμκ ἐθεσθαιώθην περὶ τοῦ αἰσθή-
ματός μου, ἡ μόνη μου προσπάθεια καὶ ἐνέργεια
ἦτο νὰ θεσθαιώσω καὶ αὐτὴν περὶ τῆς κλισίῃς
μου καὶ νὰ κατακτίσω τὴν καρδίαν της. Ἐ-
φαίνετο ἐνδομύχως χαίρουσα διὰ τὰ εἰλικρινῆ
δείγματα τῆς ἀγάπης μου, μὲ ἐκράτησεν ὅμως
ἐν μεμετρομένη ἀποστάσει, ὅπερ ἠύξανε ἐπι-
μύλλον τὸ πάθος μου.

Αἱ ἐνέργειά μου ἐγίνοντο μετὰ πλειοτέρας
θερμότητος, ἐζήτουν πάντοτε βιαϊότερον μικρὰν
συνέντευξιν ἐν τῇ οἰκίᾳ της ἢ ἐν τρίτῳ τόπῳ.
Ἦπειλουν, ὅτι δὲν θὰ ὑπέγκουν πλέον, ὅτι ἡ-
θελον τὴν ἀκολουθήσῃ παρὰ τὴν θέλησίν της.

«Ἄδύνατον», ἀπεκρίνετο συζαρώς καὶ μὲ
βλέμμα ἰκετευτικόν, τὸ ὁποῖον μὲ συνεκίνησε
μέχρι καρδίας.

«Δὲν μὲ ἀγαπᾷς;» τῆ ἔλεγον παραπονούμε-
νος. «Ἐπειδὴ σὰς ἀγαπῶ ὡς οὐδένα ἐν τῷ κό-
σμῳ, δὲν δύναται νὰ γείνη, πρέπει νὰ τὴ πι-
στεύσῃτε.»

Ἦπήκουσα ἀκόμη αὐτὴν τὴν φοράν, ἀλλὰ
μόνον μέχρι τῆς ἐπομένης ἐσπέρας. Τότε ὁ-
μως ἐξετέλεσε τὴν ἀπειλήν, τὴν ὁποῖαν εἶχεν
ἐκφέρει ἐν ἀρχῇ τῆς γνωριμίας ἡμῶν. Ἦπέστρε-
ψε πάλιν εἰς τὸ ἔστυ καὶ με ἠνάγκασε νὰ τὴν
ἀκολουθήσω. Ἦπρεπε δὲ, ἂν δὲν ἤθελον νὰ ἀ-
πολέσω πᾶσαν ἐλπίδα, νὰ τῆ ὑποσχεθῶ, ὅτι θὰ
μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν μου. Μὲ συνώδευσε μετὰ
τῆς γραίας ἔως ἐκεῖ καὶ περιέμενον ἔξω, μέχρις
ὅ ἔκλεισα τὴν θύραν ὑπισθῆν μου.

Ὅτε τὴν ἐπομένην ἐσπέραν δυσχερεστῆς
εἰσῆλθον μίαν ὥραν ἀργότερον τῆς συνήθους εἰς
τὴν αἴθουσαν τοῦ ξενοδοχείου, δὲν τὴν εὗρον
ἐκεῖ, καὶ τότε βίγος μὲ κατέλαβεν. Ἄντ' αὐτῆς

Ἐπαιξε τυφλὸς τις ἐπὶ μεγάλου τινὸς ὄργανου,
οἱ δὲ ὀκνηῶνες δὲν ἐφαίνοντο δυσχερεστῆς
διὰ τὴν ποικιλίαν.

Ὁ Ξενοδόχος μοὶ εἶπεν, ὅτι ἡ ὡραία Ἀγγε-
λικὴ ἐμῆυσεν, ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ πλέον, καὶ ὅτι
ἐβρέθη ἤδη καὶ ἀντικαταστάτης. Ἐξῆλθον σχε-
δὸν παράφρων.

Ἐτρεξά ἀπὸ καφενεῖου εἰς καφενεῖον, ἀκρο-
ζόμενος εἰς ὅλα τὰ παράθυρα, ὅπου ἦκουον μου-
σικὴν, ἀλλὰ ματαίως. Εἰς μάτην δὲ ἔμενον ἐπὶ
ὡρας πλησίον τῆς γνωστῆς γωνίας, ὅπου συνή-
θως μὲ ἀπεχαιρέτα. Θὰ ἔμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ
ἤλλαξε δρόμον. Ἄλλὰ δὲν ἠσυχάσα' κα' ἐκά-
στην ἀνεύεον τὰς προσπαθείας μου πῶς νὰ τὴν
εὗρω, πεπεισμένος, ὅτι ἡ ἀνάγκη δὲν ἠθέλει τῆ
ἐπιτρέψῃ ἐπὶ πολὺ νὰ μείνῃ ἄεργος, καὶ δὲν ἐ-
λανθασθῆν.

Ὅταν τὴν ἐπανεῖδον, τὴν ἐπέπληξα μὲ τὰς
τρυφερωτέρας ἐκφράσεις. Ἀνεψύσεν ἐκ θαθέων
ὡς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος καταδικασμένος ἔτρεξε
μέχρις ἐντελοῦς ἐξαντλήσεως «Διατί μὲ κατα-
διώκετε ἀπαύστως, ἠρώτησε μὲ τρέμουσαν
φωνήν; δὲν βλέπετε, ὅτι πρὸς τὸ κελὸν σας
κρίπτομαι; Τί περιμένετε ἀπὸ ἐμὲ; Τί δύνα-
μαι νὰ ἔμαι δι' ὑμᾶς; Δέν με γνωρίζετε.»

Τὴν ἀπόκρισίν μου εἶναι περιττὸν νὰ διηγή-
θῶ. Ἦ γλώσσα τοῦ πάθους εἶναι πάντοτε ἡ
αὐτῆ. Ἄλλὰ δὲν ἐπρόφερον μόνον λέξεις ἡσθα-
νόμην ὅ,τι ἔλεγον. Τῆ εἶπον, ὅτι τὴν ἠγάπων
περισσότερον παρὰ τὴν ζωὴν μου· τῆ εἶπον,
ὅτι...

Ὅχι! Δὲν τὰ εἶπον τότε, ἀλλὰ μετὰ τινὰς
ἡμέρας, ὅτε ἐπιμόνως μὲ ἀπέκρουε. Τῆ εἶπον,
ὅτι φαίνεται παρὰ γυνωρίζουσα τὰς διαθέσεις μου·
τῆ εἶπον, ὅτι σπουδαίως τῆ προσφέρω τὴν
χειρὰ μου.

Ἐξεπλάγη τὸ πρόσωπόν της ἐγένετο ὠρῶ-
τατον· λειποθυμία ἐφαίνετο καταλαμβάνουσα
αὐτήν. Ἦλαθον τὴν χειρὰ της καὶ τὴν εὗρον
ψυχρὰν ὡς τὴν χιόνα. Ἐστηρίχθη βαρέως ἐπὶ
τοῦ βραχίονός μου καὶ ἐβάδιζεν ὀθτω στιγμὰς
τινας.

«Ἄδύνατον, φίλτατέ μου, εἶπεν ἔπειτα
μετὰ ὀλίψεως ὁ Θεὸς τὸ γνωρίζει, ἄδύνατον.»
«Διατί, Ἀγγελικὴ; ἠρώτησα φοβεῖσαι μή-
πως ὑπόσχομαι τι, ὅπερ δὲν δύναμαι νὰ πράξω;
Εἶμαι ἐλεύθερος καὶ δύναμαι νὰ λάβω πληρὴ
τὴν ἀνεξαρτησίαν, τῆς ὁποίας ἔχω ἀνάγκην διὰ
τὴν ἔνωσιν ταύτην. Οἱ γονεῖς μου ἀπέθανον·
δὲν ἔχω δὲ οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τῆς
ἐπιλοίπου οἰκογενείας μου. Εἶμαι εὐκατάστα-
τος, αὖριον δὲ δύναμαι νὰ λάβω τὴν ἀφένσιν
μου ὡς ἀξιώματικὸς. Ἦποτε δὲν μας κωλύει
νὰ γείνωμεν τόσον εὐτυχεῖς, ὅσον δύναται νὰ
μᾶς καταστήσῃ ὁ ἔρωσ. Δεχθῆτε, καὶ εἰμεθα
εὐτυχεῖς ἄνθρωποι.»

Ἐπετάχυνεν, ἐνῶ ἔλεγον ταῦτα, τὸ βῆμα,

ὡσαὶ ἐδιώκετο ὑπὸ τῶν λόγων μου· εἶχε κύψει
τὴν ὡραίαν κεφαλὴν· οἱ ὀφθαλμοὶ της ἦσαν προ-
σηλωμένοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· αἱ μακρὰι βλεφα-
ρίδες της ἐπληροῦντο δακρύων, τὰ ὅσα ἤδη
συμπυκνούμενα ἐπιπτον, ὡς πίπτουσι μετὰ βρα-
χὴν αἱ σταγόνες ἀπὸ τῶν φύλλων, ὅταν αἰφῶνης
τὰ ταράσῃ ὁ ἄνεμος.

«Θεὸς μου, εἶπεν, εἶναι ἀργά... Ἄλλὰ
δικτὶ νὰ ἦναι ἀργά! Ὅχι, ὄχι—δὲν δύναμαι
νὰ σὰς ἀπατήσω, ὄχι. Οὐδὲν δύναμαι νὰ ἔ-
μαι διὰ σὰς,—οὐδέν.»

«Ἀγγελικὴ!» ἀνεφώνησα μετὰ παραπόνου.
Ἦβρίψε πρὸς ἐμὲ βλέμμα λυπηρὸν, τὸ ὁποῖον
ἐσπάρχε τὴν καρδίαν μου.

«Διότι σὲ ἀγαπῶ παρὰ πολὺ, ἀνέκραξε· καὶ
τοῦτο εἶναι ὁ τελευταῖός μου λόγος.»

Ἐβαδίζομεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ ὑπὸ λαμπρὰν
πανσέληνον. Ἦκ τῆς θαθείας σκιάς, τὴν ὁποῖαν
ἔβριπτον αἱ οἰκίαι, ἀνεφάνη μορφή τις, ἥτις μὲ
ἐπλησίασεν. Ἦ Ἀγγελικὴ διὰ βίας κινήσεως
ἀπεσπάρθη τοῦ βραχίονός μου καὶ ἔτρεξε θή-
ματά τινα. Ἦπειτα πεισθεῖσα ἴσως, ὅτι ἡ φυ-
γὴ ἦτο ἀδύνατος, ἐστάθη καὶ ἐστράφη πρὸς τὴν
μορφήν ἐκείνην.

«Τί θέλεις;» ἠρώτησε μὲ φωνὴν τρέμουσαν
ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ὄργης.

Ἦγὼ μακρόθεν διέκρινα ἐκ τοῦ βάθους τῆς
ὑπὸ τῆς σελήνης φωτισομένης ὁδοῦ τὴν σκια-
γραφίαν κυρίου κομφῶς ἐνδεδυμένου. Ἦφερε
τὸν πῖλον λοξῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐκράτει
λεπτὸν βιβλίον εἰς τὴν χειρὰ. Τὰ ἄκρα τοῦ μύ-
στακος ἐφαίνοντο ἀμφοτέρωθεν τοῦ προσώπου.
Ἦφου ταχέως ἐπλησίασεν, ἔμενον μὲν αἱ αὐταὶ
γραμμαι, ἀλλ' ὁ μακρόθεν φαινόμενος κομφῶς
μετεβλήθη εἰς βρακένδύτην.

Φαντασθῆτε ἀνδρῶν ἐνδυθέντα πρὸ ἔτους
ἐν τῷ πρώτῳ καταστάματι τοῦ συρμοῦ μετὰ
κομφότητος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἔκτοτε
δὲ μὴ ἀλλάξαντα ἔνδυμα. Τὸ σχῆμα ἔμεινεν·
ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶναι ἐφαρμένον καὶ ἐσχισμένον·
τὰ τεμάχια μόλις συγκρατοῦνται ἐπὶ τοῦ σώ-
ματος. Πρὸς τοῦτο ἔφερε διόπτρας κρεμαμένας
ἀπὸ μακρῆς ταινίας, τὴν βιβλίου, κίτρινα χει-
ρόκτια καὶ τετριμμένον ἐρυθρὸν μεταξωτὸν
λαϊμοδέτην, δεδεμένον ὅμως μετὰ κομφότητος.
Δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ εἰδῶ ποτε, πρὶν ἢ ἔπειτα,
τοιαύτην ἐλεεινὴν εἰκόνα παρημακυίας ἀρχαίας
κομφότητος.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς, ἐξάγων μετὰ χαρίεντος
κινήματος τὸν πῖλον ἐνώπιον τῆς Ἀγγελικῆς,
ἐκλίνε χειρῶν. «Σογγνώμην, εἶπεν, ὅτι πα-
ρουσιάζομαι ἐδῶ ἐνώπιόν σου, ἀλλ' ἐνόμιζον,
ὅτι ἐπίσκεψίς ἐν τῇ οἰκίᾳ σου θὰ σοὶ ἦτο ὀλι-
γώτερον εὐάρεστος.»

«Ἦπεσθένης...», ὑπέλαβε, καὶ ἡ φωνὴ της
ἐξέλιπεν ἕνεκα τῆς ἐσωτερικῆς ταραχῆς.

«Ἦπεσθένην, τέκνον μου, θεθαίως, καὶ ἐσ-

θαίως εὐχαρίστως δὲ ἐπράτουν τὸν λόγον μου. —Εὐχαρίστως; Εἶναι ψεῦδος. — Ἀλλὰ κατὰ καθήκον, διότι ὑπεσχέθην νὰ μὴ παρουσιασθῶ πλέον ἐνώπιόν σου. » Ἐκίνησε τοὺς ὤμους θωπεύων τὸν μύστακα διὰ τοῦ ἄκρου τῆς ράβδου. « Πταίω ἐγὼ, ἐὰν αἱ περιστάσεις εἶναι ἰσχυρότεροι τῆς θελήσεώς μου; Εὐρίσκομαι δυστυχῶς ἐν τῇ ὀδυνῇ ὅσῃ νὰ ζητήσω τὴν συνδρομὴν φίλης, ἥτις ὡς παρατηρῶ, — ἔθεσε τὰς διόπτρας ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καί με παρετήρησε μὲ αὐθάδες βλέμμα — ἥτις φαίνεται πολὺ καλῶς τοποθετημένη. Ἀδὲς τὴν καλωσύνην νὰ με παρουσιάσῃς. »

Ἡ Ἀγγελικὴ δὲν ἔδωκε προσοχὴν εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην. « Τί ζητεῖς ἀπὸ ἐμέ; » ἠρώτησε περιφρονητικῶς.

Ὁ ξένος ἐμειδίασε καὶ ἔδειξε σειρὰν λαμπρῶν ὀδόντων. « Χρήματα, τέκνον μου, χρήματα, τί ἄλλο παρὰ χρήματα; Μικρὸν τι ποσόν, διὰ νὰ οἰκονομηθῶ ἕως αὐρίου, ὡς δάνειον ἐννοεῖται. Ἐὰν τυχὸν δὲν ἔχῃς, ὁ σύντροφός σου Θεθαίως θὰ τὸ θεωρήσῃ ὡς εὐχαρίστησιν. . . »

« Σιώπα, ἄλλοι, τὸν διέκοψε ὁ δὲς Βαρβάρα, ὅσα ἔχομεν, ὄλα, τὸ θέλω, ὄλα καὶ τώρα ἄφες με. »

Ἀνεχώρησεν, ἐνῶ ἡ γραῖα ἐκένωσε μικρὸν βελάντιον εἰς χεῖρας τοῦ κομψευομένου. Τὴν ἠκολούθησα καὶ μετ' ὀλίγον τὴν ἐφθασα. Ἐκλαίει πικρῶς.

Ἡ Ἀγγελικὴ, ἠρώτησα, ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος τολμᾷ. . . »

Μοὶ ἔνευσε νὰ μείνω ὀπίσω.

« Δὲν θέλεις νὰ μοι δώσῃς καμμίαν ἐξηγήσιν, Ἀγγελικὴ; »

Ἠρνήθη διὰ νεύματος, χύνουσα πικρὰ δάκρυα. « Ἀλλὰ τί νὰ ὑποθέσω; »

« Τὸ χειρότερον, εἶπε, τὸ χειρότερον. Σὰς ἐξορκίζω εἰς ὅλους τοὺς ἄγιους, μὴ με ἐρωτᾷτε περισσότερον. »

« Θέλω νὰ μάθω, Ἀγγελικὴ. . . »

« Τί πλέον θέλετε νὰ μάθωτε; τὸ πᾶν ἐτελείωσε μεταξὺ ἡμῶν. Οὐδὲν ἐξ ὧσιν ἤλπίζον, ἔχῃ, οὐδὲν, οὐδὲν πλέον μᾶς μένει. Ὑγιαίνειτε καὶ ἀφήσατε νὰ φέρω ἐγὼ μόνη τὸ θῆρος τῆς εἰμαρμένης μου. Πηγαίνετε, κύριε, πηγαίνετε, καὶ ἐὰν δὲν θέλετε νὰ καταστήτε ἄξιος περιφρονήσεως, μὴ με ἀναζητεῖτε πλέον. » Ἠρπασεν ἐκ τῶν χειρῶν μου τὸ κιβώτιον μετὰ τοῦ βιολίου καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέϊ θήματι.

Ἐἶχον τὴν ἀβεβαίαν, ἀλλὰ τὴν θέλησίν μου κυριεύουσαν συναίσθησιν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὀπισθοχωρήσω, ὅτι πράγματι τὸ πᾶν ἐτελείωσε μεταξὺ ἡμῶν. Ἐστάθη μίαν στιγμὴν, προσήλωσα τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς γῆς, δάκνυον τὰ χεῖλη μου. Ἡ γραῖα Βαρβάρα διήλθε πλησίον μου τὴν ἐκάλεσα, ἀλλ' ἄφρονος ὡς πάντοτε ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς. Ἡδυνάτου ἐντελῶς δ-

πως τὴν ἀναγκάσω νὰ μοι δώσῃ ἐξηγήσεις.

Τέλος ἐπέστρεψα πρὸς τὴν πόλιν κλονούμενος ὡς ἄνθρωπος ἐγειρόμενος ἀποτόμως τοῦ ὕπνου. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ θήματα μ' ἐπλησίασεν ὁ ἀπαίσιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος· μοὶ ἔδωκε τὸ ἔνομα του, ὄνομα ἀριστοκρατικῆς πολωνικῆς οἰκογενείας, καὶ προσέθεσεν ἀμέσως· « Βλέπετε, πῶς ἡμπορεῖ νὰ καταστήσῃ ἄνθρωπος ὑψηλῆς τάξεως, ὅταν τῷ λείπουν τὰ μέσα. Γνωρίζω ποῖος εἶσθε· ἔλαβον περὶ τοῦτου πληροφορίας. Λυποῦμαι, διότι δὲν ἤλθετε ἐτη τινὰ πρότερον εἰς Βιέννην· ἠθέλωμεν συναντηθῆ ἀναμφιβόλως ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ἐπισημοτέρων οἴκων. » Ἐπαίζον τότε σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τῇ κοινῶνι. Ἐξώδευσα ἀρετὰ μεγάλην περιουσίαν κατὰ τὸν εὐγενέστερον τρόπον. Μὴ με θεωρεῖτε ὄμως διὰ τοῦτο ἐπιπόλαιον. Εἶχον τὴν θεοσιώτητα, ὅτι ὅλ κληρονομίᾳ πλουσιώτατον οἶον, γέροντα ἄγαμον καὶ ἀσθενῆ τὴν κράσιν. Πταίω ἐγὼ, ἐὰν ἐρωτεύθῃ χορεύτριαν, τὴν ἐνυμφεύθῃ καὶ ἔγραψεν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἄπασαν αὐτοῦ τὴν κολοσσαίαν περιουσίαν, καὶ ἐὰν ἔπειτα μοὶ ἔδειξεν ἐν ἀδίκῳ ἀγανακτήσει τὴν ὄραν, ὅταν τῷ εἶπον, ὅτι μὲ ἔχει ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς του; Ἄφου ἀπέθανεν, εἶχον τὴν γενναϊότητα νὰ προσενέγκω τῇ κυρίᾳ θεῖα τὴν χεῖρά μου, ἂν καὶ ἐστέναζον τότε ὑπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ ἔρωτος. Ὁ θεὸς μου ὄμως, ὁ ὁποῖος συνησθάνετο τὸ πρόσ με ἀμάρτημά του, τῇ εἶχον ἐνσταλάξει τὴν πρὸς ἐμὲ ἀντιπάθειαν, ὥστε ὅλη ἡ ἐρασιμότης μου ἔπρεπε νὰ ναυαγήσῃ. Ἐδῶκε τὴν χεῖρά της εἰς τὸν μεγαλειότερον ἔχθρὸν μου, εἰς Σέρβον τινὰ ἡγεμονίσκον, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδύνατο νὰ μοι συγχωρήσῃ, ὅτι τὸν εἶχον ὑποσκελίσει παρὰ γνωστῇ τινὶ νέᾳ καὶ ὠραιότατῃ κυρίᾳ. »

Ταῦτα εἶπε νεύων τοὺς ὀφθαλμούς καὶ θωπεύων τὸν μύστακα.

« Ἄς μὴ διμυλῶμεν περὶ τοῦτου. Δὲν θὰ προδώσω τίποτε. Τὸ εἶδαι εἶναι, ὅτι κατασπατάλησα μίαν περιουσίαν ἐλπίζων, ὅτι ἤθελον ἀποζημιωθῆ διὰ πλουσίας κληρονομίας, καὶ αἴφνης εὐρέθην ἐπαίτης. — Ναι, κύριε, ἐπαίτης μὲ ὄλας τὰς ἐξεις καὶ τὰς ἀνάγκας, πλουσίου εὐπατρίδου, — ἐπαίτης ἐνδεδυμένος φράκον καὶ στυλπνὰ ὑποδήματα. Ἐγίνα χαρτοπαίκτης, οὐχὶ ἐκ πάθους Θεθαίως. »

Ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο νὰ συντηρηθῇ τις ἐν τῇ θέσει μου, τῆρῶν κατὰ τὸ φαινόμενον τοῦλάχιστον τοὺς κανόνας τῆς ἐθιμοτυπίας; Δὲν θὰ ὑποβιβασθῶ ὁμολογῶν, ἥτι αἱ ὑποθέσεις μου ἔβαινον κακῶς. Ἐπαίζον ἐν μεγάλῃ γενναϊότητι, ἐπομένως κακῶς. Ὁ ἔχων ἀνάγκας καὶ μὴ θέλων νὰ καταστή κλέπτης, παίζει πάντοτε κακῶς. Θέλετε νὰ πεισθῆτε, κύριε, ὅτι παίζω κακῶς; Ἐκεῖ ὁ ἐρυθρὸς φανὸς φωτίζει καρφενίον, ἐν τῷ ὀπίφῃ εἶμαι γνωστὸς. Θέλετε; »

Ἀπαποιήθη ὀργίλως καὶ μετὰ τρόπου δυναμένου νὰ τὸν διδάξῃ, ὅτι μοὶ ἔκαμνε πρότασιν αὐθάδη. Μ' ἐνόησεν ἀμέσως.

« Ὄ, μὴ ἐντρέπεσθε νὰ εἰσέλθητε μετ' ἐμοῦ, ἐβεβαίωσε μειδιῶν, ὁ ξενόδοχος μὲ γνωρίζει, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ὄραν οὐδεὶς εἶναι ἐκεῖ. Ὁ μᾶς ὀδηγήσω εἰς ἰδιαιτέρον δωμάτιον, ἐν τῷ ὀπίφῃ θὰ ἤμεθα μόνον μετὰ φιάλης οὐγγυκοῦ οἴνου, οἶον οὐδέποτε βεβαίως ἐγυῦθητε· δοκιμάσατε μόνον. Ἡ ἀπόλεια ὀλίγου χρυσοῦ δὲν πιστεύω νὰ σὰς ἐνοχλήσῃ. »

« Δὲν παίζω, κύριε » ἀπήντησα ἀρνούμενος ὀριστικῶς.

« Τοῦτο σημαίνει, ὅτι δὲν παίζετε μετ' ἐμοῦ· καλῶς· μὴ παίζωμεν λοιπόν. Ἄς πῶμεν ἐν ποτήριον τοῦ πράγματι ἐξαιρετοῦ ἐκεῖνου οἴνου. Ὁ ξενόδοχος τὸν λαμβάνει κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς πηγῆς. »

« Οὐτε πίνω, κύριε. »

« Ἄ, εἰσθε πράγματι πρότυπον εὐγενείας. Συγχαίρω τῇ ὄραϊ Ἀγγελικῆ. »

« Μὴ ἀναφέρετε τὸ ὄνομα τοῦτου, ἀνέκραξα μετ' ὀργῆς. »

« Διατί; ἠρώτησε καίμων μὲ τὸ βαθύτον του εἶναι ὠραῖον καὶ πολὺ προσφιλές εἰς ἐμέ. — Εἶναι ὄνομα τόσο ἀξίμαστον, ὅσον ἀτυχῆς εἶναι ἡ νέξ. Ἡ Ἀγγελικὴ εἶναι ἀξία. . . »

« Νὰ σιωπήτητε », ἀπεκρίθη.

« Ἴσως ἔχετε δίκαιον », εἶπεν αἴφνης σοβαρῶς καὶ μετὰ τινος μελαγχολίας. Πιστεύσατέ με, δὲν λυποῦμαι τίποτε περισσότερον. — Ἀλλὰ τί γνωρίζετε ὑμεῖς περὶ αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως; »

« Οὐδὲν, οὐδὲν », ἐβεβαίωσε ἀπομακρυνόμενος.

Ἐλαβε τὸν θραχίονά μου. « Ἄς εἰσέλθωμεν μὴ παίζετε, μὴ πίνετε. Ὁ μᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν, ὡς πράγματι συνέβη. — Ἐὰν ὁ θεὸς μου δὲν με ἀπεκλήρονεν. . . »

Ἀπέσυρα τὸν θραχίονά μου καὶ ἐστάθην ἐνώπιόν του εἰς θέσιν ἀπειλητικῆν. Ἐγνώριζον, ὅτι ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν θὰ ἐλάμβανον πληροφορίας περὶ παντός, ὅτι εἶχον ἀποσιωπήσει ἡ Ἀγγελικὴ, ὅτι ἐδικαιολόγει τὴν πρὸς ἐμὲ συμπεριφορὰν τῆς. Ἀλλ' ἦτο ἀντιπαθητικώτατον εἰς ἐμὲ ν' ἀκούω τὸν ἄνθρωπον τοῦτον διμυλῶντα περὶ γυναίκας, ἥτις πρὸ μίως ἔτι ὄρας ἐθεωρεῖτο ὑπ' ἐμοῦ ἀγνή, καὶ ἥτις ἔτι καὶ νῦν δὲν ἀπεξενώθη τῆς ὀδυνῆς παλλομένης καρδιάς μου.

« Ἀκόμη μίαν λέξιν, καὶ σὰς βίπτω κατὰ γῆς. Δὲν ἐντρέπεσθε νὰ μεθύητε μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐπητήσατε παρὰ πτωχῆς βιοστρίας, καὶ δὲν θὰ αἰσχυνθῆτε ἐπομένως νὰ εἴπητε καὶ πᾶν ψεῦδος, τὸ ὅποσον ἐγγίζει τὴν τιμὴν τῆς. Ἐὰν αἰσθάνεσθε ἑαυτὸν ἐνοχον, εἶναι αὐτὸ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου δύνασθε νὰ ἐξαγνισθῆτε πλησίον αὐτῆς; Ἐὰν εἴχετε κόκκον φιλοτιμίας, ἠθέλετε ἐργασθῆ ὄλας δυνά-

μειν, ἵνα ἀποφύγητε τὴν ταπεινώσιν νὰ δεχθῆτε παρ' αὐτῆς συνδρομῆν. »

Ἐψῶσε τὴν κεφαλὴν· « Νὰ ἐργασθῶ! εἶπεν ἀρνητικῶς· εἰσθε ἀπτεῖς. Νὰ ἐργασθῶ! Τί νὰ ἐργασθῶ; Ποῦ νὰ ἐργασθῶ, καὶ ἀντὶ ποῖας ἀμοιβῆς; Ἐὰν ἠδυνάμην νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου οὐδεὶς μὲ γνωρίζει, τότε μάλιστα. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο χρειάζονται χρήματα, καὶ περισσότερα παρ' ὅσα ἡ Ἀγγελικὴ ἠδύνατο νὰ εἴρη, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ ἐμέ. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ἐργασία δι' ἐκποικτωκῶτα εὐγενῆ. Τὸ χαρτοπαίγιον μόνον καὶ ἔπειτα ὁ οἶνος, διὰ ν' ἀπαλλαγῇ τις ἐπὶ τινὰς ὄρας πάσης φροντίδος. Ἐν Ἀμερικῇ ἤθελεν εἰσθαί ἴσως ἀντάξιον τοῦ κόπου νὰ κατεργάζηται τις λίθους μὲ χεῖρας τραχείας. Ἀλλ' ἕως ἐκεῖ ὁ δρόμος εἶναι μακρὸς. — Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σὰς ἐνοχλήσω περισσότερο, κύριε. Δὲν ἔχω δὲ ἀνάγκην σοφῶν συμβουλῶν. Χαίρετε! »

Ἐχαιρέτησε καὶ ἔγεινεν ἀφαντος ὑπὸ τὸν ἐρυθρὸν φανόν.

I. M.

Ἡσυχία συνέχισα.

Παράδειγμα φιλοπάτριδος ἀφοσιώσεως. — Ὅτε ὁ ἐκ τῶν φιλικῶν Ἀριστείδης Παπᾶς, ἀπεσταλμένος ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὸν Μιλόσσην, συναλήφθη ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἀστυνομίας, ἐγένετο αὐτόχειρ ἀφου κατέστρεψε τὰ ἔγγραφα ὧν ἦτο κομιστής.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Καταγωγή, γλῶσσα καὶ ὄνομα τῶν Βλάχων.

Μεταξὺ τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἔμειναν ὑποκείμενοι ὑπὸ τὸ Ὄθωμανικὸν σκῆπτρον, τουτέστι τῶν Μολδαύων, Βουλγάρων, Σέρβων, Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων, ἀπάντων τούτων χριστιανικῶν λαῶν, εἶναι καὶ οἱ Βλάχοι.

Οἱ Βλάχοι, ὡς καὶ οἱ κατὰ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν συγγενεῖς Μολδαῦοι, εἶναι ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Γετῶν καὶ Δάκων, λαῶν Θρακικοῦ γένους, ὅπερ ἦτο τὸ πολυπληθέστερον, κατὰ τὸν Ἠρόδοτον (Ε', 3), μετὰ τοῦ Ἰνδοῦς, κατοικησάντων ἐκεῖ ἐξ ἀπροσδιωριστῶν ἑκατονταετηρίδων. — Τὴν Θρακικὴν γλῶσσαν τῶν ἐπίκεινα τοῦ Ἰστρου Δάκων καὶ Γετῶν κατεπόντισεν ἡ Ῥωμαϊκὴ, ἀφου ὁ Τραϊανὸς πολέμησας (101-107 ἐκ Χρ.) τοὺς λαοὺς τούτους κατέστρεψε καὶ ὑπέταξεν αὐτοὺς εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν σκῆπτρον. Ἀποικίας Ῥωμαϊκαί, νόμοι Ῥωμαῖκοι καὶ κυβερνήσεις ἐξήλωσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Δακίαν, ἀλλὰ δὲν ἐξῆλειψεν τὴν φυσικὴν καὶ ἐγχώριον. Προσέλαβεν αὐτὴ πολλὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ὕλην, διετήρησεν ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἰδικῆς τῆς, καὶ ἐν γένει κατὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν σύνταξιν τῆς μετεχειρίσθη τὴν Θρακικὴν.

της ιδιότητά τούθ' ἔπειρ εἶχεν ἀρχίσει πολὺ πρῶτερον νὰ γίνεταί εἰς τοῦ; ἐντεῦθεν τοῦ Ἰσπανοῦ λαοῦ.

Ὅλοι οὗτοι οἱ λαοὶ, οἱ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων δηλονότι κρατούμενοι, ὀνομάζονται κοινῶ ὀνόματι Βλάχοι. Ἡ ἀρχὴ ὅμως τοῦ ὀνόματος τούτου ἐγένετο εἰς τοὺς Δάκους, ἔπειτα δὲ μεταδόθη καὶ εἰς τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰστροῦ λαοῦ. Τοῦ; ὀνόμασαν δὲ οὕτως οἱ ἐν τῇ Τρανσυλβανίᾳ κατοικοῦντες Γερμανοὶ, (ὡς ἔκριεν ἀνὴρ φιλολόγος καὶ σοφὸς πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν), οἵτινες διὰ τὴν Ῥωμαϊζουσαν γλῶσσάν των ὑπελάμβανον αὐτοῦ; Ἰταλοῦ;. Τούτους δὲ οἱ μεσημβρινοὶ Γερμανοὶ ὀνομάζον Βάλλους ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες ὀνομάζοντο Βάλλοι (Ἄλλοι ἐντὸς Ἀλπεων).¹ Οἱ δὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετοικήσαντες Γάλλοι ὀνομάσθησαν Βάλλοι (Walli) ἀπὸ τοῦ; Γερμανοῦ;, λέγω τοῦ; Ἀγγλοσάξωνος, καὶ ἡ χώρα τῶν Βαλιῶν (Walin καὶ Ἀγγλιστὶ Wallis) καὶ τὴν σήμερον τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν ὀνομάζουσιν οἱ Γερμανοὶ Βαλλικὴν (Wallische). Ἐκ τοῦ Βάλλος λοιπὸν ἔγενε κατα μὲν τὴν προφορὰν τῶν Γερμανῶν Βάλλ ἢ Βαλλάχ (Wall, Wallach), κατὰ δὲ τὴν τῶν Σλάβων Βλάχ (Wlach) καὶ ἐκ τούτου Βλάχος. Κυρίως ὅμως οὗτοι, οὔτε Βλάχοι, οὔτε Ῥωμαῖοι εἶναι, ἀλλ' οἱ μὲν εἶναι Δάκοι, οἱ δὲ Μακεδόνες, οἱ δὲ Θετταλοὶ, οἱ δὲ Ἕλληνες.

ΑΛΑΤΙΝΟΣ Κ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.

Ὀλίγον ἔξος καὶ ὀλίγα λάχανα κερδαινόμενα διὰ τῆς ἐργασίας, εἶνε γλυκύτερα καὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ ἀρνίου, ἅτινα θορεῖται ὁ δῆμοσχος. (Ἀπόφθεγμα Περσικόν).

Πρὸς αὐτὴν ἐξήγησιν τῆς ἐνοίας τοῦ ἀποφθέγματος τῶν Γάλλων: Un sublime au ridicule il n'y a qu'un pas, ἥτοι οἱ συνορεύουσι τὸ ὑψηλὸν καὶ τὸ γελοῖον, καταλλελοτάτα νομίζομεν τὰ κατωτέρω δύο παραδείγματα.

Σ. Τ. Δ.

ΤΟ ΥΨΗΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΛΟΙΟΝ

Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Σουλτάν-Σελίμ Α' ἀναγινώσκειται ἡ ἐπομένη ἀπλῆ, ὠραία καὶ σύντομος ἐπιγραφή: «Ἐν ἔτει 926 ὁ Σελίμ μετέβη εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν, ἀφείλε τὴν ἐγκύσμιον τῶ Σουλεϊμάν.»

Ἐν τῷ νεκροταφείῳ Πειραιῶς, ἐπὶ τινος τάφου, ἀναγινώσκειται τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον:

Ἰδὼ εἰς τοῦτον, ἄνθρωπε, τὸν τάφον ἔπου βλίπτει

Ἐν μέσῳ τόπου θλιβεροῦ,

Κοιμάται, ἀναπύεται, ὁ Γιαννακὸς Ἰσελέπης

Κ' ἡ σύζυγός του ἡ Φλωροῦ.

Ἀφήσας τὴν πατρίδα του Θετταλομακεδονίαν

Μὲ σίθηρον ἀπλίσθη,

Κ' εἰς τῆς ἐπαναστάσεως τὴν ζάλην τὴν ἄγριαν

Ἐνδύσας ἡρωϊοθῆ.

1. Ἰωάννης Λεωγγλάσιος ἐν τῇ ὁπ' αὐτοῦ γραφείῳ Πανδέκτη τῆς τουρκικῆς ἱστορίας.

2. Διότι ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα μεταβάλλει τὸ Γ ἐπὶ πολλῶν κινήτων καὶ ἰσχυρῶν ὀνομάτων εἰς W ἢ B, οἷον Βιλίμωρος, Βιλμωρος (Willmor ἀνεὶ Willmor), Βέλφιοι, Γουέλφιοι.

Κατόπιν εἰς τοῦ Πειραιῶς τὴν γῆν οἰκοδομήσας: Πρῶτος οἰκίαν ἐκλεκτὴν, Καὶ μετὰ τῆς συζύγου του ἕνδεκα χρόνους κήσας Διέπρεπεν εἰς ἀρετὴν.

Τὴν σύζυγόν του ἔφανε ὁ θάνατος φροῦττων Ἀφῆρπασεν ἕως θανάτου Τὴν ἠκολούθησεν εὐθὺς καὶ τὸρα τὰ δατὰ των Κοιμῶνται σ' ἓνα μνήμα.

Τὸν τάφον ἔπου κείτεται αὐτὸς καὶ ἡ πιστὴ του, Ἐγείρου μετὰ στεναγμοῦ, Νικόλαος κ' Ἀγγέρης, οἱ ζῶντες ἀδελφοὶ του, Εἰς τὴν κοιλίαν των κλαυθμῶν.

ΛΑΠΘΕΙΑΙ

*. Ἡ εὐτυχία εἶνε ἡ σφαιρὰ ἣν τὸ παιδίον διώκει ἐφ' ὅσον κυλίσταται καὶ λακτίζει ἀμα σταματήσῃ.

*. Μόνοι οἱ οὐδὲν ἔχοντες εἶνε ἔτοιμοι νὰ μοιράσωσιν ἀδελφικῶς τὰ πάντα.

*. Ὁ ἐπιμελῶς φροντίζων νὰ μὴ δώσῃ εἰς τοῦ; ἀνθρώπους οὐδεμίαν ἀφορμὴν κακαλογίας τοῦτο μόνον κερδαίνει, ὅτι ἀναγκάζει αὐτοῦ; νὰ τὸν συκοφαντήσῃ.

*. Ἡ παροχὴ συμβουλῶν τοῦτο ἔχει τὸ καλόν, ὅτι διασκεδάζει τὴν παρέχοντα καὶ εἰς οὐδὲν ὑποχρεοῖ τὸν λαμβάνοντα τὴν συμβουλήν. (Ἀλφόνσος Κάρ).

ΥΨΗΙΝΗ

Ἀντεράρμακον κατὰ τῆς ἰδονταλγίας.

Εἰς τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ἀγγέλλει ἡμῖν τὸ ἀκόλουθον ἀπλοῦστατον κατὰ τῆς ἰδονταλγίας φάρμακον: Λάβῃ τεμάχιον χάρτου H yollol (εὐρίσκεται εἰς ὅλα τὰ φαρμακεία), ἔσον ἐνὶ πανταλέπτῳ, βύθισον αὐτὸ ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος, καὶ θέτε το ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς παρειᾶς, πρὸς τὸ σημεῖον τοῦ πάσχοντος ὀδόντος. Κράτησον τὸ καυστικὸν τοῦτο φάρμακον ἐπὶ ἐν τέταρτον περίπτῳ τῆς ὥρας μετὰ τοῦ μανδηλίου καὶ ἐπανάλαβε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἐν περιπτώσει ἀτελοῦς ἀποτελέσματος. Σπανιώτατα ἐν τούτοις νὰ μὴ ἀρκέσῃ μία μόνη χρῆσις.

Ὁ ἔχων ὅσα ἀκούει ἀκουέτω... ὁ δὲ πᾶσχοιτας ὀδόντας ἐπωσέ.ληθῆτω!

Ἡ πρὸς τὸ θεῖον πεποιθήσις εἶνε ἐν τῶν ἰσχυροτέρων παντὸς ἔθνους ἠθικῶν ἐλατηρίων· ἀλλ' ὅταν ἡ πεποιθήσις αὕτη καταστήσῃ εἰς τὴν ὑπερβολὴν τοῦ νὰ ἀποκλείῃ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, καὶ νὰ λησμονῇ τὸ ἀρχαῖον πάτριον ἡμῶν παράγγελμα «σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει», τὸ θεῖον ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ αὐτοῦ εἰμυροῦ νὰ σώσῃ ἔπαξ ἢ δις τὸ ἔθνος τοῦτο, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐγκαταλιμπάνει αὐτὸ εἰς τὴν τύχην του· δίδει τὸ θεῖον τιμωρεῖ, δὲν βραβεῖται τὴν ἀδράνειαν καὶ τὴν ἀφροσύνην.

ΑΝΘΩΝΙΟΣ—ΤΥΠΟΙΣ ΠΑΝΘΗΝΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΕΛΕΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΙΣΙΩΝ, 14.